

3.11.2022

Tuemme yhdessä ihmisoikeuspuolustajia

Suomen ulkoasiainhallinnon ohjeet

Ulkoministeriö
Utrikesministeriet

Ulkoministeriön julkaisu 2022:6

Tuemme yhdessä ihmisoikeuspuolustajia

Suomen ulkoasiainhallinnon ohjeet

Ulkoministeriö Helsinki 2022

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Ulkoministeriö

This publication is copyrighted. You may download, display and print it for Your own personal use. Commercial use is prohibited.

ISBN pdf: 978-952-281-350-3

ISSN pdf: 2737-0844

ISBN painettu: 978-952-281-338-1

ISSN painettu: 2490-0621

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2022

Tuemme yhdessä ihmisoikeuspuolustajia Suomen ulkoasiainhallinnon ohjeet

Ulkoministeriön julkaisu 2022:6

Julkaisija Ulkoministeriö

Yhteisötekijä Ulkoministeriö

Kieli suomi

Sivumäärä 49

Tiivistelmä

Suomen ulkopolitiikka on ihmisoikeusperustaista ja ihmisoikeuspuolustajien tukeminen keskeinen osa sen toimeenpanoa.

Ohjeet ihmisoikeuspuolustajien tukemisesta on suunnattu erityisesti ulkoasiainhallinnon toimijoille ulkoministeriössä ja Suomen ulkomaanedustustoissa. Ohjeita voivat kuitenkin hyödyntää kaikki viranomaistoimijat samoin kuin yksityisen sektorin ja kansalaisyhteiskunnan edustajat.

Ohjeissa kuvataan ihmisoikeuspuolustajien toimintaa ja asemaa eri puolilla maailmaa. Niissä myös annetaan useita käytännön esimerkkejä Suomen tukemista projekteista ja kannustetaan lukuisten esimerkkien keinoin aktiiviseen toimintaan ihmisoikeuspuolustajien tukemiseksi. Ohjeet havainnollistavat haastavaa ja monissa tapauksissa vaarallista toimintaympäristöä, jossa lisääntyvä määrä ihmisoikeuspuolustajia päivittäin toimii.

Ulkoasianhallinto julkaisi ohjeet ihmisoikeuspuolustajien tukemisesta ensimmäisen kerran vuonna 2014. Ohjeet pohjautuivat Euroopan unionin ihmisoikeuspuolustajia koskeviin suuntaviivoihin ja olivat pääosin suunnattu Suomen edustustoverkolle. Päivitetyissä ohjeissa on huomioitu yhtäältä kehitys ihmisoikeuspuolustajien toimintakentässä ja toisaalta vuonna 2017 julkaistun riippumattoman selvityksen suositukset.

Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko vuodelta 2021 linjaa tarkemmin Suomen ihmisoikeuspolitiikan lähtökohdista ja painopisteistä.

Asiasanat ihmisoikeuspuolustajat, ihmisoikeudet, ihmisoikeusaktivistit, ihmisoikeuspolitiikka, ihmisoikeusjärjestöt, kansalaisyhteiskunta

ISBN PDF 978-952-281-350-3

ISBN painettu 978-952-281-338-1

ISSN PDF 2737-0844

ISSN painettu 2490-0621

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-281-350-3>

Tillsammans stöder vi människorättskämpar Anvisningar för Finlands utrikesförvaltning

---

Utrikesministeriets publikationer 2022:6

Utgivare Utrikesministeriet

Utarbetad av Utrikesministeriet

Språk finska

Sidantal

49

Referat

Finlands utrikespolitik utgår från de mänskliga rättigheterna och stödet till olika människorättsförfarare är en central del av genomförandet av utrikespolitiken.

Anvisningarna om stöd till människorättsförfarare är riktade särskilt till aktörer inom utrikesförvaltningen vid utrikesministeriet och Finlands beskickningar utomlands. Anvisningarna kan emellertid utnyttjas av alla myndighetsaktörer, liksom även av företrädare för den privata sektorn och civilsamhället.

I anvisningarna finns beskrivningar av människorättsförfararnas verksamhet och ställning i olika delar av världen. Anvisningarna ger också flera praktiska exempel på projekt som stöds av Finland och sporrar, genom många exempel, till aktiv verksamhet för att stödja människorättsförfarare. Anvisningarna åskådliggör den utmanande och i många fall farliga situation som allt fler människorättsförfarare dagligen är verksamma i.

Första gången utrikesförvaltningen offentliggjorde anvisningar om stöd till människorättsförfarare var 2014. Anvisningarna var baserade på Europeiska unionens riktlinjer om människorättsförfarare och var huvudsakligen riktade till Finlands beskickningsnätverk. I de uppdaterade anvisningarna har man beaktat å ena sidan utvecklingen inom människorättsförfararnas verksamhetsfält och å andra sidan rekommendationerna i en oberoende bedömningsutredning som publicerades 2017.

Statsrådets människorättspolitiska redogörelse för 2021 innehåller närmare riktlinjer för utgångspunkterna och prioriteringarna för Finlands politik för de mänskliga rättigheterna.

Nyckelord

männikorättsförfarare, mänskliga rättigheter, människorättsaktivister, politik för mänskliga rättigheter, människorättsorganisationer, civilsamhället

---

ISBN PDF 978-952-281-350-3

ISBN tryckt 978-952-281-338-1

ISSN PDF 2737-0844

ISSN tryckt 2490-0621

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-281-350-3>

Supporting Human Rights Defenders Together Guidelines of the Finnish Foreign Service

---

Publications of the Ministry for Foreign Affairs 2022:6**Publisher** Ministry for Foreign Affairs of Finland**Group author** Ministry for Foreign Affairs of Finland**Language** Finnish**Pages**

49

Abstract

Supporting human rights defenders is a key part of the implementation of Finland's human rights-based foreign policy.

The guidelines on supporting human rights defenders are intended especially for Foreign Service employees in the Ministry for Foreign Affairs and in Finland's missions abroad. Additionally, the guidelines can be of use to other authorities and to representatives of the private sector and civil society.

The guidelines describe the activities and status of human rights defenders around the world. They give a number of practical examples from projects supported by Finland and encourage active efforts to support human rights defenders by providing many examples. The guidelines illustrate the challenging, and in many cases dangerous, environment where an increasing number of human rights defenders daily operate.

The Foreign Service published its first guidelines on supporting human rights defenders in 2014. The first guidelines were based on the European Union Guidelines on Human Rights Defenders and were mainly intended for Finland's diplomatic missions and consulates. The updated guidelines take into account, on the one hand, developments in the field of human rights defenders' activities and, on the other hand, the recommendations outlined in an independent report in 2017.

The 2021 Government Report on Human Rights Policy outlines in more detail the premises and priorities of Finland's human rights policy.

Keywords

Human rights defenders, human rights, human rights activists, human rights policy, human rights organisations, civil society

ISBN PDF 978-952-281-350-3**ISBN printed** 978-952-281-338-1**ISSN PDF** 2737-0844**ISSN printed** 2490-0621**URN address** <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-281-350-3>

Sisältö

Esipuhe	7
1 Johdanto	9
2 Ihmisoikeuspuolustajien arvokas työ ja toimintaympäristön haasteet	11
3 Suomen painopisteet ihmisoikeustyössä ja ihmisoikeuspuolustajien tukemisessa	16
4 Miten Suomi toimii ja vaikuttaa ihmisoikeuspuolustajien tukemiseksi?	18
4.1 Suomen ulkomaanedustustojen toiminta asemamaassa.....	20
4.2 Yhteistyö EU:n ja muiden alueellisten järjestöjen kanssa	24
4.3 Vaikuttaminen YK:ssa ja monenvälinen yhteistyö.....	26
4.4 Taloudellisen tuen muodot.....	28
5 Seuranta ja raportointi	32
6 Tukea ja ohjeita käytännön työhön	33
6.1 Suosituksia toimintatavoiksi etenkin Suomen ulkomaanedustustoille ihmisoikeuspuolustajien työn tukemiseksi	34
Liite 1. Kysymyksiä edustustoille seurantaan ja raportointia varten	38
Liite 2. Indikaattoreita ihmisoikeuspuolustajien tuen seurantaan ja raportointia varten	39
Liite 3. Esimerkkejä mahdollisista yhteistyötahoista ja tiedonlähteistä	40
Viitteet	44

ESIPUHE

Jokaisella on oikeus puolustaa ihmisoikeuksia. Näin todetaan vuonna 1998 hyväksytyssä YK:n ihmisoikeuspuolustajia koskevassa julistuksessa. Ihmisoikeuspuolustajat tekevät työtään muiden oikeuksien puolesta rauhanomaisesti ja väkivallattomasti. Heillä on merkittävä rooli ihmisoikeuksien edistäjänä, demokratian vahvistajina ja kestävän kehityksen tukijoina. Ihmisoikeuspuolustajien toiminta lisää oikeudenmukaisuutta kaikissa maissa.

YK:n julistus edellyttää valtioita suojelemaan ihmisoikeuspuolustajia. Tästä huolimatta monen ihmisoikeuspuolustajan työstä on tullut entistä vaarallisempaa. Aina uhkaaja ei ole valtio. Myös aseelliset ryhmät tai yritykset voivat estää heidän toimintaansa. Ihmisoikeuspuolustajat ovat viime vuosina kohdanneet myös uudenlaisia haasteita. Koronaviruspandemian aikana monet valtiot ovat käyttäneet poikkeusoloja verukkeena tukahduttaakseen ihmisoikeustoimintaa. Uudet teknologiat puolestaan helpottavat ihmisoikeuspuolustajien verkostoitumista mutta voivat myös altistaa häirinnälle ja valvonalle. Turvallisuusympäristön dramaattinen muutos Euroopassa näkyy monin tavoin myös ihmisoikeuspuolustajien arjessa.

Suomelle ihmisoikeuspuolustajat ovat tärkeitä kumppaneita työssämme ihmisoikeuksien edistämiseksi kaikkialla maailmassa. He vahvistavat Suomen ihmisoikeusperustaisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan sekä kehityspolitiikan tavoitteiden toimeenpanoa käytännön tasolla. Kiinnitämme erityistä huomiota naisten ja tyttöjen sekä haavoittuvimmassa asemassa olevien väestöryhmien oikeuksien puolesta tehtävään työhön sekä näihin ryhmiin lukeutuviin ihmisoikeuspuolustajiin. Suomi tuomitsee kaiken ihmisoikeuspuolustajiin kohdistuvan häirinnän ja väkivallan ja tukee eri tavoin heidän toimintamahdollisuuksiaan.

Ihmisoikeuspuolustajien arvokas työ tarvitsee enemmän huomiota. Ihmisoikeuspuolustajien oman äänen kuunteleminen on erityisen tärkeää. Suomi edisti näkyvästi vuoropuhelua EU-puheenjohtajakaudellaan vuonna 2019, kun kutsuin neljä naisihmisoikeuspuolustajaa kertomaan näkemyksiään ulkoministerikollegoilleni epävirallisessa Gymnich-kokouksessa. Ihmisoikeuspuolustajien tulee voida puhua vapaasti ilman kosto- toimien pelkoa kaikkialla, myös monenvälisillä foorumeilla. Suomi tukee ihmisoikeuspuolustajien oikeutta saada äänensä kuuluville myös YK:n ihmisoikeusneuvostossa, jonka jäsen Suomi on kaudella 2022–2024.

Nämä ohjeet ihmisoikeuspuolustajien tukemiseksi on tarkoitettu jokapäiväiseksi työkaluksi kaikille Suomen ulkoasiainhallinnossa työskenteleville. Ne on valmisteltu oman talon väen lisäksi kansalaisyhteiskuntaa kuullen.

Maailma on muuttunut siitä, kun edellinen vastaava ohjeistus julkaistiin vuonna 2014. Päivitetyissä ohjeissa kiinnitetään laajemmin huomiota muun muassa ihmisoikeuspuolustajien tukemiseen monenvälisessä yhteistyössä ja heidän rooliinsa ympäristötoimissa. Ohjeissa myös kannustetaan edistämään yritysten ja ihmisoikeuspuolustajien välistä vuoropuhelua osana Team Finland -yhteistyötä.

Ihmisoikeusperustaisuus tarkoittaa sitä, että ihmisoikeusnäkökulma on olennainen osa kaikkea ulkoasiainhallinnon toimintaa. Kannustankin jokaista, tehtävästä riippumatta, aktiivisuuteen ja rohkeuteen ihmisoikeuspuolustajien tukemiseksi!

Pekka Haavisto
Ulkoministeri

1 Johdanto

Ihmisoikeuspuolustajien toiminnan tukeminen on olennainen osa Suomen ihmisoikeusperustaista ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Nämä julkiset ohjeet ihmisoikeuspuolustajien tuesta ja suojelusta on suunnattu erityisesti ulkoasiainhallinnossa työskenteleville. Ohjeiden pohjana ovat EU:n ihmisoikeuspuolustajia koskevat suuntaviivat¹, ja ne on laadittu Suomen ihmisoikeusperustaisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteiden sekä valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittisen selonteon² linjausten mukaisesti. Alun perin vuonna 2014 julkaistut ohjeet³ on päivitetty ulkoasiainhallinnon sisäisen tarvekartoituksen pohjalta ja kansalaisyhteiskuntaa konsultoiden. Kansalaisjärjestöt ja eduskuntapuolueet ovat osallistuneet ohjeiden päivitykseen osana Kansainvälisten ihmisoikeusasiain neuvottelukunnan (IONK) työskentelyä. Ulkoministeriö tilasi vuonna 2017 riippumattoman selvityksen Suomen työstä ihmisoikeuspuolustajien tukemisessa⁴. Kyseisen selvityksen suositukset on huomioitu ohjeiden päivityksessä.

Ohjeiden tarkoitus on ohjata koko ulkoasiainhallintoa tukemaan aktiivisesti ihmisoikeuspuolustajia heidän toimintaympäristönsä ja -mahdollisuuksiensa parantamiseksi sekä ihmisoikeuksien edistämiseksi. Ohjeiden lopussa on esitelty erityisesti Suomen ulkomaanedustustoille suunnattuja suosituksia toimiksi, joilla ne voivat tukea ihmisoikeuspuolustajia ja heidän toimintaansa. Ohjeiden liitteissä esitellään seurantaindikaattoreita ja yhteystahoja, joita edustustot voivat hyödyntää osana ihmisoikeusraportointiaan ja ihmisoikeuspuolustajien tilanteen seurantaan. Kyseiset suositukset ja indikaattorit soveltuvat monilta osin myös muiden ulkoasiainhallinnon toimijoiden hyödynnettäväksi. Ohjeita voidaan soveltaa kahdenvälisessä yhteydenpidossa kaikilla tasoilla sekä monenvälisissä ihmisoikeuksia koskevissa yhteyksissä. Ulkoministeriön ja edustustojen käyttöön on lisäksi valmisteilla ulkoasiainhallinnon sisäinen työkalupakki, johon kootaan aineistoja ja hyviä käytäntöjä ihmisoikeuspuolustajien työn tukemiseksi.

EU:n ihmisoikeuspuolustajia koskevat suuntaviivat pohjautuvat Yhdistyneiden kansakuntien (YK) vuonna 1998 hyväksymään ihmisoikeuspuolustajajulistukseen⁵. EU:lla on myös useita muita ihmisoikeustyötä tukevia päätöksiä, ohjelmia ja suuntaviivoja⁶, joita voidaan hyödyntää käytännön ihmisoikeustyössä. EU:lla on keskeinen asema maailmanlaajuisessa toiminnassa ihmisoikeuspuolustajien työn suojelemiseksi.

Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko

Vuonna 2021 julkaistu valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko on Suomen ihmisoikeuspolitiikkaa sekä hallituksen perus- ja ihmisoikeustoimintaa pitkäjänteisesti linjaava asiakirja. Selonteossa tarkastellaan perus- ja ihmisoikeuksien toimintaympäristössä tapahtuneita muutoksia sekä määritellään yleistavoitteita ja toimintatapoja, joilla Suomi vaikuttaa kansainvälisellä, EU- ja kansallisella tasolla ihmisoikeuskehitykseen ja oikeusvaltion vahvistamiseksi. Selonteossa käsitellään muiden aiheiden ohella myös ihmisoikeuspuolustajien asemaa ja tukemista.

Kuva 1. Suomen ulkoministeri Pekka Haavisto ja EU:n ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja Federica Mogherini tervehtivät ihmisoikeuspuolustajia Finlandia-talolla Gymnich-kokouksen eli ulkoministereiden epävirallisen kokouksen yhteydessä. © Lauri Heikkinen/valtioneuvoston kanslia

2 Ihmisoikeuspuolustajien arvokas työ ja toimintaympäristön haasteet

| *”Seisokaa rinnallamme.”*

Naisihmisoikeuspuolustaja Amnestyn, Euroopan Parlamentin ja KIOSin järjestämässä Supporting women, protecting rights -seminaarissa Helsingissä 2019

Ihmisoikeudet on kirjattu kansainvälisiin ja alueellisiin ihmisoikeussopimuksiin. Tärkeimmät ihmisoikeussopimukset on neuvoteltu Yhdistyneiden kansakuntien (YK) ja Euroopan neuvoston (EN) piirissä. Ihmisoikeussopimusten osapuolet ovat velvollisia kunnioittamaan, suojelemaan ja edistämään näitä oikeuksia eli täytäntöön panemaan sopimusvelvoitteitaan⁷.

YK:n ihmisoikeuspuolustajajulistuksessa⁸ tuodaan esille ihmisoikeussopimuksissa määritellyt, erityisesti ihmisoikeuspuolustajien toimintaan liittyviä oikeuksia. Ihmisoikeuspuolustajat tarvitsevat erityistä huomiota ja tukea toiminnastaan johtuvien haasteiden vuoksi. Valtioilla on ensisijainen velvollisuus edistää ja suojella ihmisoikeuspuolustajien oikeuksia. Myös muiden toimijoiden, kuten yritysten, on tärkeää ymmärtää ja tukea ihmisoikeuspuolustajien roolia.

Kuka on ihmisoikeuspuolustaja?

Tärkein ihmisoikeuspuolustajia koskeva kansainvälinen asiakirja on vuonna 1998 hyväksytty YK:n ihmisoikeuspuolustajajulistus. Julistuksen 1. artiklassa todetaan, että ”jokaisella on oikeus yksilönä ja yhdessä muiden kanssa edistää ja tavoitella ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojelemista ja toteutumista kansallisella ja kansainvälisellä tasolla”. Julistuksen perusteella ihmisoikeuspuolustajaksi voidaan määritellä kuka tahansa, joka yksin tai yhdessä muiden kanssa työskentelee rauhanomaisesti edistääkseen ja suojellakseen ihmisoikeuksia. Julistus kehottaa valtioita luomaan edellytyksiä ihmisoikeustyölle. Ihmisoikeuspuolustajat peräänkuuluttavat julistuksen parempaa toimeenpanoa ihmisoikeuspuolustajien aseman parantamiseksi.

Ihmisoikeuspuolustajalla tarkoitetaan yksilöitä, ryhmiä tai yhteiskunnan elimiä, jotka väkivallattomasti edistävät ja suojelevat yleismaailmallisia perus- ja ihmisoikeuksia. Ihmisoikeuspuolustajat edistävät ja suojelevat kansalais- ja poliittisten oikeuksien (KP), taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien (TSS) sekä niiden oikeuksien toteutumista, joiden oikeudellisesta sitovuudesta käydään keskustelua, kuten oikeus turvalliseen, puhtaaseen ja terveelliseen ympäristöön. Erityisesti he edistävät ja suojelevat haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden ja ryhmien oikeuksia. Ihmisoikeuspuolustajat ja -aktivistit voivat olla esimerkiksi ihmisoikeusjärjestöjen jäseniä, ammattiyhdistys- tai ympäristöaktiiveja, juristeja, toimittajia, kirjailijoita, opettajia, opiskelijoita tai sosiaalisen median vaikuttajia. Ihmisoikeuspuolustajista löytyy niin ammatikseen asiaa ajavia kuin myös heitä, joille toiminta on puhtaasti vapaaehtoistyötä.

Ihmisoikeuspuolustajat tekevät arvokasta työtä ihmisoikeuksien edistämiseksi yhteiskunnissaan ja yhteisöissään, myös toimiessaan maansa rajojen ulkopuolelta ja kansainvälisissä järjestöissä. He tuovat julki ihmisoikeusloukkauksia ja edistävät niiden tutkimista, tarjoavat loukkausten uhreille oikeudellista, psykologista, lääketieteellistä tai muuta apua, vaativat loukkauksiin syyllistyneitä vastuuseen teoistaan sekä lisäävät tietoisuutta ihmisoikeuksista ja niiden puolustajista⁹. Ihmisoikeuspuolustajat tuovat esiin myös vallan väärinkäyttöä, lahjontaa ja petoksia. Heillä on tärkeä rooli tilanteissa, joissa tiedonsaanti on vaikeaa, kuten konfliktialueilla tai autoritääristen hallintojen alla. Ihmisoikeuspuolustajien työn painotukset riippuvat paikallisesta ja maakohtaisesta tilanteesta.

”Elämme pelon, uhkailun, voimakkaan epävarmuuden ja kasvavan epätoivon ilmapiirissä.”

Somalialainen ihmisoikeuspuolustaja Ilwad Elman Suomen, Norjan ja ISHR:n järjestämässä ION-sivutapahtumassa koskien naisihmisoikeuspuolustajia konflikteissa ja konfliktien jälkeisissä tilanteissa

Ihmisoikeuspuolustajat kohtaavat edelleen suuria haasteita ja uhkia samaan aikaan, kun heidän työnsä tunnettavuus on maailmanlaajuisesti parantunut vuosikymmenten aikana. Tekaistut syytteet, epäoikeudenmukaiset oikeudenkäynnit, pitkitetty pidätysajat, häirintä, uhkailu, varojen jäädytys, seuranta, hyökkäykset perheenjäseniä kohtaan, julkinen häpäisy ja leimaaminen, valheellisten tietojen levittäminen mediassa, työn menetys, pidätysriski maahan palatessa, matkustuskiellot, kidutus, ja väkivaltaiset hyökkäykset ovat esimerkkejä tällaisista uhista. Pahimmassa tapauksessa ihmisoikeuspuolustajien oma ja/tai heidän perheenjäsentensä turvallisuus ja henki ovat uhattuina.

Erityisen haavoittuvassa asemassa ja tuen tarpeessa ovat haurassa valtioissa ja konfliktitilanteissa toimivat ihmisoikeuspuolustajat, naisihmisoikeuspuolustajat, ympäristö- ja ilmasto-ihmisoikeuspuolustajat, alkuperäiskansoihin kuuluvat ihmisoikeuspuolustajat, vammaiset henkilöt, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat (LHBTIQ¹⁰) ihmisoikeuspuolustajat sekä moniperustaisesta syrjinnästä kärsivät ihmisoikeuspuolustajat. Erityisessä vaaravyöhykkeessä ovat ne toimijat, jotka näkyvästi puolustavat perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista, paljastavat poliittisia ja taloudellisia väärinkäytöksiä sekä esittävät kritiikkiä valtaapitäviä kohtaan. Näihin lukeutuvat esimerkiksi sananvapautta puolustavat toimittajat, korruptiota vastustavat ihmisoikeuspuolustajat ja väärinkäytösten ilmoittajat (whistleblowers), ympäristöihmisoikeuspuolustajat sekä alkuperäiskansat, jotka puolustavat perinteisiä asuinalueitaan, perinteitään ja kulttuuriaan tuoden yhteen ihmis- oikeus- ja ympäristönäkökulmia.

Ihmisoikeuspuolustajien surmat ja tappouhkaukset

YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimiston (OHCHR) raportoinnin mukaan vuosina 2015-2019 surmattiin yhteensä 1323 ihmisoikeuspuolustajaa ainakin 64 maassa¹¹. Kansalaisjärjestöjen raportoinnin mukaan vuonna 2021 surmattiin ainakin 358 ihmisoikeuspuolustajaa, joista 18 % oli naisia¹². Erityisen uhattuina ovat ympäristöihmisoikeuspuolustajat, joista peräti 227 raportoitiin saaneen surmansa vuonna 2020.¹³ Sekä tappouhkauksia että surmia tapahtuu käytännössä enemmän kuin niistä raportoidaan.

YK:n ihmisoikeuspuolustajien asemaa seuraavan erityisraportoijan mukaan ihmisoikeuspuolustajiin kohdistetut iskut tapahtuvat yleensä rakenteellisen väkivallan ja epätasa-arvon konteksteissa sekä rankaisemattomuuden myötävaikuttamina.¹⁴ Amnestyn raportin mukaan ennen väkivaltaisia iskuja ihmisoikeuspuolustajiin on yleensä jo kohdistunut mustamaalausta, seurantaa, uhkauksia ja häirintää, joihin puuttumalla vakavammat hyökkäykset olisi kenties voitu estää.¹⁵ Ihmisoikeuspuolustajien kohtaama väkivalta on huomioitu myös YK:n kestävän kehityksen tavoitteessa 16 ”Rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto”, jonka seurantaindikaattoreissa ovat mukana ihmisoikeuspuolustajien surmat, kaappaukset, katoamiset sekä mielivaltaiset pidätykset ja kidutus¹⁶.

Ihmisoikeuspuolustajien työtä rajoitetaan ja kansalaisyhteiskunnan tilaa kavennetaan lainsäädännön tai hallinnollisten määräysten kautta eri puolilla maailmaa. Esimerkkejä tällaisista pyrkimyksistä ovat järjestöjen rekisteröitymisen, toiminnan ja rahoituksen estäminen. Myös kokoontumis- ja sananvapauksia rajoittavien lakien ja terrorismin vastaisten lakien käyttäminen ihmisoikeuspuolustajien leimaamiseen ja toiminnan kriminalisointiin on lisääntynyt. Ihmisoikeuspuolustajia ja heidän toimintaansa voivat uhata valtiollisten tahojen lisäksi myös muunlaiset toimijat kuten aseelliset ryhmät, uskonnolliset ja poliittiset ääriliikkeet tai yritykset. YK:n ihmisoikeuksia ja monikansallisia yhtiöitä ja muita yrityksiä koskevan työryhmän raportti vuodelta 2021 kehottaa yrityksiä tekemään yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan kanssa. Raportin mukaan tarvitaan kulttuurinen muutos, jotta sekä valtiot että yritykset näkevät ihmisoikeuspuolustajat keskeisinä liittolaisina.¹⁷

COVID-19-pandemian vaikutukset ihmisoikeuspuolustajien tilanteeseen

Kriisit ja konfliktitilanteet haastavat usein ihmisoikeuspuolustajien toimintamahdollisuuksia. YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimisto (OHCHR) on korostanut, ettei vuonna 2020 alkaneeseen COVID-19-pandemiaan liittyviä poikkeustoimia tule käyttää hyväksi ihmisoikeuspuolustajien ja kansalaisyhteiskunnan toiminnan tukahduttamiseksi. Tästä huolimatta monissa maissa on pandemiaan vedoten otettu käyttöön kansallisia poikkeuslakeja, joiden nojalla esimerkiksi poliittisia mielenosoittajia vangitaan. Lukuisten riippumattomien raporttien mukaan erityisesti ihmisoikeus- ja demokratiakysymyksiä ajavien toimijoiden tilanne on heikentynyt eri maissa pandemian aikana^{18,19}. Ihmisoikeuspuolustajia on vangittu ja kadonnut, heitä on asetettu kotiarestiin tai he ovat kohdanneet väkivaltaa nostettuaan poikkeustoimien ihmisoikeusvaikutuksia esille. Liikkumis- ja kokoontumisrajoitukset ovat aiheuttaneet monelle järjestölle ongelmia erityisesti kehittyvissä maissa, joissa etäyhteyksiä ei ole laajasti käytettävissä. Pandemian negatiiviset taloudelliset vaikutukset heijastuvat myös ihmisoikeuspuolustajien ja kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksiin. Ihmisoikeustoimijat eivät kuitenkaan ole vain uhreja vaan myös aktiivisia toimijoita ja tärkeitä liittolaisia haettaessa kestäviä ja ihmisoikeuksia kunnioittavia ratkaisuja pandemian aiheuttamiin haasteisiin ja ongelmiin.

Toimintaympäristön muutokset vaativat ihmisoikeuspuolustajilta ja heidän tukijoiltaan johdonmukaista työskentelyä ja uudenlaisia toimintamalleja. Esimerkiksi digitalisaatio voi tarjota ihmisoikeuspuolustajille mahdollisuuksia entistä tehokkaampaan verkostoitumiseen ja vaikuttamistyöhön. Toisaalta digitaalisessa toimintaympäristössä ihmisoikeuspuolustajat ovat alttiimpia verkossa tapahtuvalle häirinnälle ja uhkailulle sekä laittomalle valvonnalle ja seurannalle. Näin ollen on tärkeää muun muassa vahvistaa ja tukea ihmisoikeuspuolustajien tietämystä ja osaamista digitaalisten välineiden turvallisesta käytöstä.

Kuva 2. Kirgisiassa järjestettiin vuonna 2018 pyörätuolimaratoni, jonka tarkoituksena oli herättää keskustelua vammaisten henkilöiden ihmisoikeuksista ja puolustaa vammaisten henkilöiden oikeutta tulla kuuluksi, osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja elää yhdenvertaisesti muiden kansalaisten kanssa. Pyörätuolimaraton edisti prosessia, jonka tavoitteena oli YK:n vammaisopimuksen ratifiointi Kirgisiassa. © Abilis

3 Suomen painopisteet ihmisoikeustyössä ja ihmisoikeuspuolustajien tukemisessa

Suomi tukee johdonmukaisesti ihmisoikeuspuolustajien toimintaa osana ihmisoikeusperustaista ulko- ja turvallisuuspolitiikkaansa²⁰. Ihmisoikeuspuolustajien tukeminen on myös keskeinen osa Suomen kehityspolitiikkaa ja on huomioitu sen painopistealueissa²¹. Suomen ihmisoikeuspolitiikka perustuu ihmisarvon sekä ihmisoikeuksien yleismaailmallisuuden kunnioittamiselle.

Suomen kansainvälisessä ihmisoikeuspolitiikassa painotetaan yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä haavoittuvimmassa asemassa olevien henkilöiden ja väestöryhmien oikeuksia. Kansalaisyhteiskunnan ja ihmisoikeuspuolustajien toimintaedellytysten ja osallistumisoikeuden turvaaminen on paitsi tärkeä tavoite itsessään, myös edellytys Suomen muiden ulko- ja turvallisuuspoliittisten sekä kehityspoliittisten tavoitteiden saavuttamiselle.

Suomen ihmisoikeusperustaisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan periaatteet

- Oikeudet: toiminta perustuu ihmisoikeussopimuksissa määriteltyihin ihmisoikeuksiin ja Suomi tukee kansainvälistä sääntöperustaista järjestelmää.
- Osallistuminen: Suomen oma edustautuminen ja muille toimijoille antama tuki edistävät sukupuolten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.
- Voimavarat: ihmisoikeusperustaisen politiikan toimeenpanolle varataan riittävät voimavarat.
- Toimintaympäristö: toimivaltaiset viranomaiset ministeriöissä ja ulkomaanedustustot vastaavat aktiivisesta ja johdonmukaisesta ihmisoikeustoiminnasta ottaen huomioon oman toimintaympäristönsä haasteet ja mahdollisuudet.

Suomi painottaa erityisesti haavoittuvimmassa asemassa olevien ja heidän oikeuksiaan ajavien ihmisoikeuspuolustajien osallistumisoikeuksien ja toimintamahdollisuuksien tukemista.²² Heitä ovat muun muassa naiset ja tytöt, vammaiset henkilöt, LHBTIQ-henkilöt ja alkuperäiskansat. Ihmisoikeuspuolustajien toiminnan tukemisessa otetaan huomioon teemat, joiden merkitys Suomen ihmisoikeus- ja kehityspolitiikassa lisääntyy eli digitaalisen ympäristön mahdollisuudet ja haasteet, ilmastonmuutos ja luontokato, verotus ja laitomat rahavirrat sekä yritysten ihmisoikeusvastuu.

”Seksuaalista väkivaltaa ja sen uhkaa käytetään keinona hiljentää naisihmisoikeuspuolustajat.”

Bahrainilainen naisihmisoikeuspuolustaja Nedal Al-Salman Amnestyn, Euroopan Parlamentin ja KIOSin järjestämässä Supporting women, protecting rights -seminaarissa Helsingissä 2019

Mitä ottaa erityisesti huomioon naisihmisoikeuspuolustajia tukiessa?

Naisihmisoikeuspuolustajien toiminnan tukeminen on yksi Suomen painopisteistä. Naisihmisoikeuspuolustajat ovat haavoittuvammassa asemassa ja kohtaavat erilaisia lisäriskejä ja haasteita sukupuolensa vuoksi. Heidän kohtaamansa ongelmat liittyvät sukupuolittuneisiin valtarakenteisiin, syrjiviin asenteisiin ja käytäntöihin mukaan lukien moniperusteiseen syrjintään (esimerkiksi vammaisuus, seksuaalinen suuntautuminen) sekä sukupuolittuneeseen ja seksuaaliseen väkivaltaan ja häirintään. Seksuaali- ja lisääntymisterveyteen ja -oikeuksiin (SRHR) liittyvät kysymykset ovat usein sukupuolisidonnaisia. Naisihmisoikeuspuolustajia pyritään mitätöimään ja hiljentämään. Verkossa tapahtuva häirintä on lisännyt heihin kohdistuvia uhkia kaikkialla maailmassa.

Naisihmisoikeuspuolustajien tukemisessa on otettava huomioon heidän työhönsä vaikuttavat erityiset haasteet ja autettava heitä mahdollisuuksien mukaan niiden selättämisessä sekä varmistettava heidän osallistumisensa päätöksentekoon. Keinot ovat hyvin kontekstisidonnaisia ja onkin tärkeää sitoutua johdonmukaiseen vuoropuheluun naisihmisoikeuspuolustajien kanssa, sillä heillä itsellään on paras käsitys tuen tarpeesta ja vaikuttavuudesta.

4 Miten Suomi toimii ja vaikuttaa ihmisoikeuspuolustajien tukemiseksi?

Suomi arvostaa ihmisoikeuspuolustajien työtä ja tuomitsee heihin kohdistuvan väkivallan. Suomi tukee ihmisoikeuspuolustajien toimintaa poliittisesti ja taloudellisesti. Päämääränä on vaikuttaa toimintaympäristöön, jotta se mahdollistaisi ihmisoikeuspuolustajille turvallisen ja vapaan työskentelyn. Parhaimmillaan johdonmukainen tuki ihmisoikeuspuolustajien työlle edistää heidän asemansa sekä osallistumis- ja toimintamahdollisuuksiensa ohella heidän ajamiaan oikeuksia. Tämä puolestaan luo edellytyksiä ihmisoikeustilanteen yleiseen kohenemiseen maassa.

Kuva 3. Pohjoismaisten suurlähetystöjen vierailu Meksikon Chiapasin osavaltioon ja tapaaminen ihmisoikeusjärjestö Centro de Derechos Humanos Fray Bartolomé de las Casas (Frayba) sekä paikallisten ihmisoikeuspuolustajien sekä heidän perheenjäsenten kanssa. ©Hanna Gehör, ulkoministeriö

Suomen ulkomaanedustustot osallistuvat aktiivisesti EU:n ihmisoikeustoimintaan ja käyvät vuoropuhelua asemamaidensa viranomaisten ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Ulkomaanedustustot tukevat monin tavoin ihmisoikeuspuolustajien toimintaa alueillaan. Suomi toimii aktiivisesti ja aloitteellisesti myös alueellisissa ja kansainvälisissä järjestöissä ihmisoikeuspuolustajien ja kansalaisyhteiskunnan aseman ja osallistumismahdollisuuksien vahvistamiseksi. Tämän lisäksi Suomi myöntää vuosittain merkittävää taloudellista tukea ihmisoikeuspuolustajien tukemiseksi eri puolilla maailmaa.

Tuki ympäristöihmisoikeuspuolustajien toiminnalle

Monen ihmisoikeuspuolustajan, erityisesti alkuperäiskansojen edustajien, työ kohdistuu ympäristöön, luonnonvaroihin, luontokatoon ja ilmastonmuutokseen. YK määrittelee ympäristöihmisoikeuspuolustajat (Environmental Human Rights Defenders) henkilöiksi tai yhteisöiksi, jotka puolustavat ja edistävät rauhanomaisin keinoin ihmisoikeuksia, jotka liittyvät ympäristöön, kuten veteen, ilmaan, maahan, kasvistoon ja eläinkuntaan.

Ympäristöihmisoikeuspuolustajat kohtaavat työnsä vuoksi usein uhkaa ja väkivaltaa. Suomi on sitoutunut ympäristöihmisoikeuspuolustajien tukemiseen ilmastoulkopolitiikan toimintaohjelmassa, nostanut heidän kohtaamiaan haasteita esiin korkean tason puheissa sekä edesauttanut heidän osallistumistaan korkean tason paneelieihin. Suomi kanavoi tukea ympäristöihmisoikeuspuolustajille sekä kansallisten että kansainvälisten kansalaisjärjestöjen kautta. Tuella edistetään muun muassa heidän turvallisuuttaan, verkostoitumistaan ja kapasiteettia raportoida ihmisoikeusloukkauksista.

4.1 Suomen ulkomaanedustustojen toiminta asemamaassa

”Ihmisoikeustyö vaatii jatkuvaa tasapainottelua pään, käsien sekä sydämen välillä – se ei ole vain paperinpyörittelyä ja lainlukua.”

Naly Pilorge, Ihmisoikeuspuolustaja, Kambodzha

Ihmisoikeuspuolustajien työn tukeminen ja yhteistyö heidän kanssaan ovat tärkeä osa Suomen ulkomaanedustustojen toimintaa. Edustustojen vuosittaisessa tavoitteenasettelussa tulee ottaa huomioon ihmisoikeuspuolustajat ja heidän toimintaympäristönsä. Jokaisen edustuston on tärkeää pohtia, millaista yhteistyötä paikallisten ja alueellisten ihmisoikeustoimijoiden kanssa on käytännön tasolla mahdollista tehdä asemamaassa ja sivuakkreditoituissa maissa²³. Edustustot voivat pohdinnassaan hyödyntää tässä ohjeessa esiteltyjä suosituksia ja indikaattoreita. Tietoturvallinen tiedonvaihto ja koordinaatio alueosaston, ihmisoikeuspolitiikan yksikön ja muiden relevanttien tahojen kanssa on keskeistä.

Edustustot edistävät poliittisen vuoropuhelun kautta ihmisoikeuspuolustajien toimintamahdollisuuksia asemamaissa kansainvälisten ihmisoikeussopimusten velvoitteiden mukaisesti. Ihmisoikeuspuolustajia koskevia kysymyksiä on useimmissa tapauksissa perusteltu nostaa esille kahdenvälisessä vuoropuhelussa asemamaan viranomaisten kanssa. Sama koskee myös korkean tason tapaamisia ja muita kahdenvälisiä vuoropuheluita, kuten poliittisia konsultaatioita. Tapauksissa, joissa ihmisoikeuspuolustajiin kohdistuu välitöntä uhkaa ja vainoa maan hallinnon tai muiden toimijoiden taholta, edustusto arvioi tapauskohtaisesti ja maakohtaisen tuntemuksensa perusteella tahot, joihin vaikuttaminen tulisi kohdistaa.

Suomi tekee maatasolla yhteistyötä ihmisoikeuskysymyksissä EU-maiden, Pohjoismaiden ja muiden samanmielisten maiden kanssa. Ihmisoikeuksia koskevassa yhteistyössä on tärkeää olla aktiivisesti ja aloitteellisesti mukana. EU:n maakohtaiset ihmisoikeuspuolustajatyöryhmät ovat muun maussa hyvä käytäntö. Ryhmien toiminta on tärkeä sovittaa yhteen EU:n muun vaikuttamisen, esimerkiksi edustustojen päälliköiden välisen yhteistyön kanssa. Toimiminen pohjoismaisen yhteistyön kautta on Suomelle luonnollinen kanava. Suomi voi osana edustustojen ihmisoikeustoimintaa osallistua myös YK:n ja alueellisten järjestöjen ihmisoikeuspuolustajia tukevaan työhön eri maissa.

Edustustot voivat tukea ihmisoikeuspuolustajia esimerkiksi tapaamalla heitä ja järjestämällä yhteistilaisuuksia sekä antamalla ihmisoikeuspuolustajien toimintaan liittyviä puheenvuoroja ja julkisia tuenilmauksia. Edustustot voivat myös osallistua – koordinoiden muiden maiden kanssa – ihmisoikeuspuolustajien oikeudenkäyntien seurantaan sekä pitää oikeustapauksia

esillä eri yhteyksissä. Joissakin maissa diplomaatteja ei päästetä tarkkailemaan oikeudenkäyntejä, mutta jo oikeussaliin pyrkiminen, pääsyn vaatiminen viranomaisilta tai oikeudenkäynnin seuraaminen oikeustalon ulkopuolelta on selkeä viesti sekä viranomaisille että ihmisoikeusaktivisteille. Vierailut pidätettyjen tai vangittujen ihmisoikeuspuolustajien luona vankilassa tai vankilatapaamisten pyytäminen viranomaisilta ovat myös vahva signaali, vaikka tapaamista ei myönnettäisikään. Myös tapaamiset vangittujen ihmisoikeuspuolustajien läheisten tai kollegojen kanssa voivat olla tärkeä solidaarisuuden osoitus.

Ihmisoikeuspuolustajien työn tärkeyden tunnustaminen ja julkinen arvostus auttavat pitämään heidän ajamansa asiat poliittisella agendalla. On myös olennaista tukea ihmisoikeuspuolustajien osallistumista yhteiskunnalliseen keskusteluun esimerkiksi kutsumalla heitä tilaisuuksien osallistujiksi tai puhujiksi. Julkinen arvostus ja huomio ovat erityisen tarpeellisia tilanteissa, joissa vaikutusvaltaiset toimijat pyrkivät mustamaalaamaan ja leimaamaan ihmisoikeuspuolustajia. Haastavissa toimintaympäristöissä on tärkeää pyrkiä vaikuttamaan myös yleiseen mielipiteeseen esimerkiksi kampanjoinnin ja koulutuksen keinoin, jotta suhtautuminen ihmisoikeuspuolustajia kohtaan kehittyisi myönteisempään suuntaan. Ihmisoikeuspuolustajat itse korostavat usein monipuolisen yhteistyön ja tuen merkitystä.

Edustustojen on tärkeä tiedostaa, tunnistaa ja ottaa toiminnassaan huomioon ihmisoikeuspuolustajien kohtaamat riskit. On keskeistä, että ihmisoikeuspuolustajien omaa arviota tilanteesta kuunnellaan ja kunnioitetaan – he ovat oman tilanteensa parhaita asiantuntijoita. Joissain tapauksissa yhteys edustustoon ja kansainvälinen huomio voivat tuoda ihmisoikeuspuolustajille lisäturvaa ja suojata kostotoimilta. Joissain tapauksissa näkyvä julkinen tuki voi kuitenkin aiheuttaa turvallisuusriskin. Edustustojen maa- ja aluetuntemuksen pohjalta tulee tapauskohtaisesti arvioida, onko tehokkaampaa vaikuttaa hiljaisen vai julkisen diplomatian keinoin.

”Ihmisoikeuspuolustajat jatkavat työtään pelosta huolimatta, sillä heitä motivoi halu oikeudenmukaisempaan maailmaan.”

Ilmastoaktivisti Marinel Ubaldo ulkoministeriön, Amnesty Internationalin Suomen-osaston ja KIOSin järjestämässä virtuaalisessa paneelikeskustelussa ihmisoikeuspuolustajatyöstä 2020

Toimintaohjeet hätätilanteisiin

Edustustot saavat ajoittain viestejä äärimmäisessä hädässä olevien ihmisoikeuspuolustajien tilanteesta, joista vakavimmissa ihmisoikeuspuolustajan henki on vaarassa. Edustuston tulee välittää tieto ulkoministeriölle käyttäen turvattuja viestintävälineitä harkinnan mukaan. Suositeltavaa on välttää avoimia sähköposteja. Pääsääntö näissä tilanteissa on toimia yhteistyössä EU- ja muiden samanmielisten maiden kanssa. Kansallinen toiminta on joissain tapauksissa kuitenkin perusteltua esimerkiksi perhesyyn tai muun Suomeen liittyvän yhteyden perusteella. Yhteistyö myös ihmisoikeusverkostojen ja -järjestöjen kanssa on usein välttämätöntä uhan alla olevan ihmisoikeuspuolustajan auttamisessa. Hätätilanteissa edustustot voivat myös ohjata paikalliset ihmisoikeuspuolustajat ottamaan yhteyttä apua tarjoaviin tahoihin. Tällaisia ovat muun muassa EU:n ihmisoikeuksien suojelumekanismin ylläpitämä Protect Defenders²⁴, Lifeline Fund²⁵, Front Line Defenders -järjestön hätäyhteydenottopalvelut²⁶, OMCT:n kidutuksen uhrien tukipalvelu²⁷, Access Now -järjestön digitaalisen turvallisuuden tukilinja²⁸ tai Euroopan neuvoston journalistien tukialusta²⁹.

Haastavissakin toimintaympäristöissä ihmisoikeuspuolustajan pyrkimys on usein jatkaa toimintaansa joko omassa maassaan tai naapurimaassa. Tällöin edustusto voi mahdollisuuksien mukaan ja lainsäädännön puitteissa auttaa häntä siirtymään maan sisällä tai toiseen maahan. Mikäli henkilö pyytää apua Suomelta, tarvitaan ulkoasiainhallinnon sisäistä ja hallintojen välistä yhteistyötä.³⁰

Suomi vastaanottaa pakolaiskiintiössä YK:n pakolaisjärjestön (UNHCR) pakolaisiksi katsovia henkilöitä tai muita kansainvälisen suojelun tarpeessa olevia ulkomaalaisia, joista osa voi myös olla ihmisoikeuspuolustajia. Turvapaikkaa Suomesta voi hakea vain Suomen valtion alueella. Turvapaikkaa ei voi hakea Suomen ulkomailla olevassa edustustossa.

Suomella on käytössä Schengen-viisumi, josta säädetään viisumisäännöstössä. Viisumin saaminen edellyttää viisumisäännöstön mukaisten edellytysten täyttymistä. Schengen-viisumi ei sovellu pitkäaikaiseen oleskeluun, vaan sen enimmäisoleskeluaika on 90 päivää 180 päivän jaksossa. Schengen-viisumi voi olla myös enintään viiden vuoden pituinen monikertaviisumi. Schengen-viisumi voidaan, viisumisäännöstön 25 artiklan mukaisesti, myöntää alueellisesti rajoitettuna esimerkiksi humanitaarisista syistä silloin, kun normaalit edellytykset saada Schengen-viisumi eivät viisumihakijalla täyty. Schengen-viisumin hakemisesta ja hakuprosessista sekä monikertaviisumin myöntämisestä säädetään

viisumisäännöstössä³¹. Hallitus on syyskuussa 2022 käynnistänyt humanitaarista viisumia koskevan lainsäädäntövalmistelun. Hallituksen esitys on suunniteltu annettavaksi eduskunnalle syyskaudella 2023.³²

Ihmisoikeuspuolustajien huomioiminen Team Finland -toiminnassa

Suomi on sitoutunut edistämään YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevia ohjaavia periaatteita (UN Guiding Principles on Business and Human Rights, UNGP:t³³). Suomen edustustot maailmalla voivat osana Team Finland -toimintaa tukea suomalaisia yrityksiä sidosryhmien kartoittamisessa ja ihmisoikeuspuolustajien konsultoimisessa mahdollisista haitallisista ihmisoikeusvaikutuksista osana asianmukaisen huolellisuuden prosessia ("due diligence"). Parhaimmillaan yritysten ja ihmisoikeuspuolustajien vuoropuhelun ja kumppanuuden tukeminen ehkäisee yritystoiminnan mahdollisia haitallisia ihmisoikeusvaikutuksia, lisää yritysten tietoisuutta ihmisoikeusvaikutuksista, vahvistaa kansalaisyhteiskunnan tilaa sekä edistää kestävää liiketoimintaa. Asemamaita voi kannustaa kehittämään kansallisia yrityksiä ja ihmisoikeuksia edistäviä toimeenpanosuunnitelmia. Suomen omaa vastaavaa suunnitelmaa voi käyttää kannustavana esimerkkinä. Myös suomalaisten yritysten ja kansallisen lainsäädännön hyviä käytäntöjä voi esitellä³⁴. Edustustojen tulisi kiinnittää huomiota ja seurata mahdollisia strategisia häirintätarkoituksessa nostettuja kanteita (Strategic Lawsuit Against Public Participation, SLAPP³⁵), joilla yritykset saattavat pyrkiä hiljentämään itseään kritisoivia toimijoita. Ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta on myös tärkeää, että kansainvälisen työjärjestö ILO:n työelämän yleissopimuksia ja suosituksia noudatetaan³⁶. Työelämän oikeuksien toteutumiseksi relevantti yhteistyötaho on usein myös paikallinen ammattiyhdistysliike.

Suomen tukemat kansalaisjärjestöt tekevät merkittävää työtä tukeakseen ihmisoikeuspuolustajia erityisesti yritysten haitallisiin ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksiin liittyvissä kysymyksissä. Lisätietoja yritysten ihmisoikeusvastuusta ulkohallinnon toiminnassa on tarjolla vuoden 2022 aikana valmistuvasta sisäisestä verkkokoulutusmateriaalista.

4.2 Yhteistyö EU:n ja muiden alueellisten järjestöjen kanssa

Euroopan unionin puitteissa tehtävä yhteistyö on Suomelle keskeinen vaikuttamiskanava, ja myös ihmisoikeuspuolustajia koskevassa poliittisessa vuoropuhelussa on usein järkevää toimia EU-yhteistyön kautta. Suomi on aktiivisesti ja aloitteellisesti mukana EU:n ihmisoikeuspuolustajia koskevassa työssä ja sen kehittämässä, muun muassa osana EU:n ihmisoikeustyöryhmän (COHOM) toimintaa.

Ihmisoikeuspuolustajien tukeminen on jo pitkään ollut vakiintunut osa EU:n ihmisoikeuspolitiikkaa ulkosuhteiden alalla. Se on keskeinen osa EU:n ihmisoikeuksia ja demokratiaa koskevaa toimintaohjelmaa. Lisäksi EU:n ihmisoikeuspuolustajia koskevat suuntaviivat³⁷ tarjoavat käytännön ehdotuksia EU:n toimien vahvistamiseksi ihmisoikeuspuolustajien tukemiseksi ja suojelemiseksi.

Suomi tukee EU:n ihmisoikeusasioden erityisedustajan työtä ja tekee tiivistä yhteistyötä hänen kanssaan. Suomi pitää erityisen tärkeänä, että niin EU:n kahden- kuin monenvälisissä ihmisoikeusvuoropuheluissa huomioidaan erityisen haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden ja ryhmien oikeudet. Suomi korostaa, että kansainvälisistä ihmisoikeuskysymyksistä on käytävä keskustelua EU:ssa kaikilla, myös kaikkein korkeimmalla poliittisella tasolla.

Suomi tukee alueellisten järjestöjen ihmisoikeuspuolustajatyötä sekä kansalaisyhteiskunnan osallistumismahdollisuuksien vahvistamista osana niiden toimintaa. Alueellisten ihmisoikeusnormien tulee pyrkiä YK:n tason ylittävään ihmisoikeuksien suojeluun. EU:n ihmisoikeuspuolustajia koskevien suuntaviivojen lisäksi Etyjin demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimisto (Office for Democratic Institutions and Human Rights, ODIHR) on laatinut julkiset suuntaviivat ihmisoikeuspuolustajien suoje- lusta. Euroopan neuvostossa tärkeintä ihmisoikeuspuolustajatyötä tekee ihmisoikeus- valtuutettu, jonka mandaattiin kuuluu konkreettinen ihmisoikeuspuolustajien tukeminen. Valtuutettu tekee muun muassa sivuväliintuloja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa. Järjestön pääsihteerillä on myös mekanismi, jonka kautta ihmisoikeuspuolustajat voivat ilmoittaa heihin kohdistuvista toimista suoraan pääsihteerin toimistoon. Euroopan neu- voston ministerikomitean vuonna 2018 hyväksymällä suosituksella vahvistetaan kansalais- yhteiskunnan toimintatilaa Euroopassa³⁸ ja suojellaan ihmisoikeuspuolustajia. Suosituksen täytäntöönpanoa jäsenvaltioissa seurataan.³⁹

Gymnich-tapaaminen – ihmisoikeuspuolustajien suositukset vaikuttavaan tukeen

Ihmisoikeuspuolustajien toiminnan tukeminen ja suojele olivat yksi Suomen EU-puheenjohtajakauden painotuksista vuonna 2019. Suomi nosti ihmisoikeuspuolustajien tilanteen näkyvästi esille muun muassa Helsingissä järjestetyn EU:n ulkoministereiden epävirallisen Gymnich-kokouksen yhteydessä, kun ulkoministeri Pekka Haavisto kutsui useita globaalia pohjoista ja etelää edustavia naisihmisoikeuspuolustajia koolle kertomaan näkemyksiään ihmisoikeuspuolustajien tuen tarpeista. Kokouksessa oli paikalla myös EU:n korkea edustaja Federica Mogherini.

Ihmisoikeuspuolustajat antoivat useita suosituksia EU-maille ja -instituutioille ihmisoikeuspuolustajien tukemiseksi. EU:lta toivottiin aktiivista yhteydenpitoa ihmisoikeuspuolustajiin, ihmisoikeuksien johdonmukaista esilläpitoa kahdenvälisissä keskusteluissa ja EU:n ihmisoikeuspuolustajia koskevien suuntaviivojen sekä kansallisten ohjeiden systemaattista toimeenpanoa kaikissa tilanteissa. Ihmisoikeuspuolustajat peräänkuuluttivat myös EU:n instituutioiden, jäsenmaiden, kansalaisyhteiskunnan ja poliittisten puolueiden välisen tiedonvaihdon ja koordinaation vahvistamista ihmisoikeusasioissa. Rahoittajien tulisi kartoittaa mahdollisia katvealueita ihmisoikeuspuolustajien tukemisessa. Kaikkia tukitoimia pohdittaessa tulisi kuunnella ihmisoikeuspuolustajien näkemyksiä.

Suomi sai Gymnich-tapaamisen järjestämisestä runsaasti myönteistä palautetta EU-instituutioilta, muilta jäsenmailta ja kansalaisyhteiskunnan edustajilta. Suomi onkin kannustanut myös muita EU-puheenjohtajamaita järjestämään vastaavia tapaamisia ihmisoikeuspuolustajien kanssa.

Suomi tukee kattavaa ja toimintakykyistä kansainvälisten ja alueellisten ihmisoikeus-sopimusten täytäntöönpanon valvontajärjestelmää sekä rohkaisee muita valtioita hyväksymään ihmisoikeussopimukset ja panemaan ne täytäntöön. Suomi on ilmaissut tukensa YK:n sopimusvalvontaelinten laatimille pelottelun ja kostotoimien vastaisille San Josén suuntaviivoille⁴⁰ ja rohkaisee ihmisoikeuspuolustajia vuorovaikutukseen ihmisoikeus-sopimusten täytäntöönpanon valvonnassa. Lisäksi Suomi tukee vapaaehtoisrahoituksella Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) toimintaedellytysten vahvistamista. Monet EIT:n tuomioiden täytäntöönpanon valvonnassa olevat tapaukset koskevat ihmisoikeus-puolustajia. Suomi osallistuu aktiivisesti tuomioiden täytäntöönpanon seurantaan ja puo-lustaa Euroopan ihmisoikeussopimusjärjestelmän integriteettiä.

Toimittajat ihmisoikeuspuolustajina

Sanan- ja mediavapauden tila on heikentynyt monissa valtioissa osana muuta autoritaarista vallankäyttöä. Toimittajat ovat joutuneet häirinnän sekä hyökkäysten kohteiksi raportoidessaan esimerkiksi ihmisoikeusloukkauksista. Sanan- ja mediavapaus sekä journalistien turvallisuus ovat tärkeitä teemoja kansainvälisissä ja alueellisissa järjestöissä, kuten Euroopan neuvostossa ja Etyjissä, joiden työhön Suomi osallistuu aktiivisesti. Suomi on mukana toimittajien turvallisuutta edistävän maaryhmän toiminnassa muun muassa Etyjin ja Unescon piirissä. Suomi tukee pitkäjänteistä toimintaa itsenäisen ja moniäänisen median toimintaedellytysten vahvistamiseksi myös esimerkiksi kanavoimalla rahoitusta Unescon kansainväliselle tiedonvälityksen kehitysohjelmalle (IPDC). IPDC-ohjelman puitteissa Unesco tekee muun muassa seurantaa toimittajien turvallisuuden ja rankaisemattomuuden tilasta. Lisäksi Suomi on mukana medianvapautta ja journalistien turvallisuutta edistävässä Media Freedom Coalition (MFC) -yhteistyössä, jonka puitteissa annetaan yhteislausuntoja eri maiden lehdistönvapauden tilasta ja journalistien tilanteesta.

4.3 Vaikuttaminen YK:ssa ja monenvälinen yhteistyö

“Olemme usein ensimmäinen luotettava tiedonlähde mutta harvoin mukana strategisessa suunnittelussa, globaalissa vaikuttamisessa ja toimintatapojen kehittämisessä. Paikallistason ja globaalien tason välisen kuilun ylittäminen on todella tärkeää.”

Somalialainen ihmisoikeuspuolustaja Ilwad Elman Suomen, Norjan ja ISHR:n järjestämässä ION-sivutapahtumassa 2022 koskien naisihmisoikeuspuolustajia konflikteissa ja konfliktien jälkeisissä tilanteissa

YK:n ja muiden kansainvälisten järjestöjen kautta tehtävä työ lisää toiminnan vaikuttavuutta. Suomi osallistuu kansainvälisten järjestöjen toiminnassa ihmisoikeusnormiston kehittämiseen ja täytäntöönpanoon. Suomen edustustoilla kansainvälisissä järjestöissä ja yhteistyöelimissä on tärkeä rooli ihmisoikeuspuolustajien tuen ja suojelun edistämässä monenvälisesti. Edustustot esimerkiksi kiinnittävät huomiota ihmisoikeuspuolustajien asemaan puheenvuoroissa, liittyvät julkilausumiin sekä osallistuvat aihepiirin kokouksiin ja temaattiseen työhön. Suomi vaikuttaa aktiivisesti myös EU:n kannanmuodostuksessa

ihmisoikeuspuolustajien tilanteen esillä pitämiseksi esimerkiksi osana päätöslauselma-
neuvotteluja. Suomi tukee ja edistää kansalaisyhteiskunnan osallistumismahdollisuuksia ja
puheoikeutta kansainvälisillä areenoilla, kuten kansainvälisten järjestöjen kokouksissa.

YK:n ihmisoikeusneuvosto (ION) on tärkein hallitustenvälinen ihmisoikeuksia käsitte-
levä elin. ION käsittelee mandaattinsa mukaisesti temaattisia ihmisoikeuskysymyksiä ja
eri maiden ihmisoikeustilanteita. Sääntömääräisten istuntojen lisäksi ION voi kokoon-
tua tarvittaessa myös erityisistuntoihin. Ihmisoikeusneuvoston yleismaailmallisen
määräaikaistarkastelun (Universal Periodic Review, UPR) yhteydessä maille annettavat
suositukset tarjoavat mahdollisuuden nostaa esille ihmisoikeuksiin liittyviä huolenaiheita.
Suomi huomioi UPR-suosituksia koskevassa kokonaisharkinnassaan myös kansalaisyhteis-
kunnan tilan ja ihmisoikeuspuolustajien tilanteen tarkasteltavana olevassa maassa.

Suomi pitää YK:n ihmisoikeuspuolustajien asemaa seuraavan erityisraportoijan työtä erit-
tään tärkeänä ja tukee myös muiden YK:n erityisraportointien työtä. Suomi kannustaa ja
tukee ihmisoikeuspuolustajien vuorovaikutusta YK:n ihmisoikeussopimusten täytäntöön-
panoa valvovien sopimusvalvontaelinten kanssa.

Suomen jäsenyys YK:n ihmisoikeusneuvostossa

Suomi on YK:n ihmisoikeusneuvoston jäsen vuosina 2022–2024. Genevessä kokoontuva, 47 valtiosta koostuva ihmisoikeusneuvosto on YK:n tärkein ihmisoikeuksia käsittelevä elin. Sen tehtävänä on edistää ja suojella ihmisoikeuksia maailmanlaajuisesti muun muassa puuttamalla vakaviin ihmisoikeusloukkauksiin. Suomi toimii ihmisoikeusneuvoston päätöksenteossa monenkeskisen sääntöpohjaisen järjestelmän ja universaalien ihmisoikeuksien puolustamiseksi ja edistämiseksi. Suomi tukee YK:n riippumattomien ihmisoikeusasiantuntijoiden työtä sekä kansalaisyhteiskunnan ja ihmisoikeuspuolustajien osallistumista ihmisoikeusneuvoston toimintaan. Suomi tekee ihmisoikeusneuvostoa koskeissa kysymyksissä läheistä yhteistyötä niin kotimaisten kuin kansainvälisten kansalaisjärjestöjen ja ihmisoikeuspuolustajien kanssa. On tärkeää, että myös kansalaisyhteiskunnan, kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden, tutkijoiden ja yksityisen sektorin näkemykset ja osaaminen tulevat kuulluiksi ihmisoikeusneuvoston työssä.

4.4 Taloudellisen tuen muodot

“Naisihmisoikeuspuolustajien tukeminen tarkoittaa myös paikan varmistamista heille neuvottelupöydässä.”

Pooja Patel, International Service for Human Rights Suomen, Norjan ja ISHR:n järjestämässä ION-sivutapahtumassa 2022 koskien naisihmisoikeuspuolustajia konflikteissa ja konfliktien jälkeisissä tilanteissa

Kehityspolitiikan ylivaalikautisen selonteon mukaan ihmisoikeuspuolustajien suojeleminen ja tuki ovat keskeinen osa Suomen kehityspolitiikkaa. Suomi tukee ihmisoikeuspuolustajia osana sekä kansainvälisten kansalaisjärjestöjen että suomalaisten kansalaisjärjestöjen kanssa tehtävää yhteistyötä. Järjestöille suunnatun rahoituksen lisäksi ihmisoikeuspuolustajien rooli tulee ottaa huomioon kehityspolitiikassa myös laajemmin. Ihmisoikeuspuolustajilla ja kansalaisyhteiskunnan ihmisoikeustoimijoilla on merkittävä rooli kehitysyhteistyöhön liittyvien ihmisoikeusvaikutusten arvioinnissa ja epäkohtien esille nostamisessa sekä kansallisessa ja kansainvälisen tason vuoropuhelussa. Tämä rooli on oleellinen myös yksityisen sektorin kehittämistä koskeissa hankkeissa ja erityisesti yritysten ihmisoikeuksia koskevan asianmukaisen huolellisuuden prosessin täytäntöönpanossa.

Suomella on käytössään erilaisia rahoitusinstrumentteja ihmisoikeuspuolustajien työn tukemiseen. Rahoitusinstrumenteista monet ovat käytettävissä vain kehitysyhteistyöhön liittyvissä hankkeissa. Kohdemaiden oma lainsäädäntö, kuten esimerkiksi ihmisoikeusjärjestöjen ja -puolustajien toimintaa rajoittava lainsäädäntö, voi vaikuttaa rahoitusmahdollisuuksiin.

Ihmisoikeusjärjestöjen työtä voidaan tukea edustustojen hallinnoiman paikallisen yhteistyön määrärahan (PYM) kautta, jota paikalliset kansalaisjärjestöt voivat hakea edustustoilta, joilla on kyseinen instrumentti käytössä. Ulkoministeriön PYM-ohjeessa suositellaan, että PYM-hankkeita valittaessa otetaan huomioon Suomen ihmisoikeuspolitiikan painopisteryhmien, kuten naisten, vammaisten henkilöiden, LHBTIQ-henkilöiden, vähemmistöjen ja alkuperäiskansojen oikeuksien edistäminen.

On tärkeää tukea ihmisoikeuspuolustajia, jotka puolustavat helposti syrjäytyvien ja syrjittyjen ryhmien oikeuksia myös maaseudulla ja kaukana pääkaupungista. PYM-rahoitus sekä kansalaisjärjestöyhteistyö antavat tähän hyvät välineet, sillä järjestöt voivat verkostojensa avulla saavuttaa myös syrjäisemmät alueet. Suomen tukemien järjestöjen kautta tuetaan muun muassa hankalissa tilanteissa ja maissa eläviä paikallisia ja alueellisia ihmisoikeustoimijoita, jotka ovat usein erityisen haavoittuvassa asemassa ja alttiita syrjinnälle. Tuki on monimuotoista ja se voi olla esimerkiksi turvallisuuskoulutusta (fyysinen ja/tai digitaalinen turvallisuus), turvallisten tilojen rakentamista ja tarjoamista käyttöön, oikeusprosessitukea, ja vaikuttamis- tai viranomaiskoulutusta.

Suomen tuki paikallisille ihmisoikeustoimijoille konkretisoi kansainvälisen ihmisoikeuspolitiikkamme linjaukset: Tuemme ruohonjuuritason työtä syrjimättömyyden, haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden ja ryhmien yleismaailmallisten ihmisoikeuksien, osallisuuden ja inklusiivisuuden vahvistamiseksi. Tämä puolestaan tukee rauhaa, yhteiskunnallista vakautta, oikeusvaltio- ja demokratiakehitystä sekä ihmisoikeuksien ja kestäväen kehityksen tavoitteiden toteutumista.

Kuva 4. Cambodian League for the Promotion and Defense of Human Rights -järjestö (LICADHO) tarjosi perusterveyspalveluita ihmisoikeuspuolustajille osana Suomen rahoittamaa PYM-hanketta vuonna 2020. © LICADHO

Tuki paikallisen yhteistyön määrärahan kautta

Suomen suurlähetystö Thaimaassa on tukenut paikallisen yhteistyön määrärahalla (PYM) ihmisoikeusjärjestöjen työtä Kambodžassa painottaen erityisesti ihmisoikeuspuolustajia. Maan ihmisoikeustilanne on heikentynyt voimakkaasti viime vuosina ja kansalaisyhteiskunnan elintila on kapea. Ihmisoikeuspuolustajiin ja aktivisteihin kohdistuu monia uhkia. Pandemiaa on käytetty laajasti kansalaisyhteiskunnan vaientamiseen.

Suurlähetystö myönsi PYM-rahoitusta Cambodian League for the Promotion and Defense of Human Rights -järjestölle (LICADHO) vuosina 2020 ja 2021. Verkostomaisesti ympäri maata toimiva järjestö on yksi Kambodžan tunnetuimmista ja pitkäaikaisimmista ihmisoikeustoimijoista. Vuonna 2020 rahoitus kohdistui perusterveyspalveluiden tuottamiseen ihmisoikeuspuolustajille, aktivisteille ja eräille hauraassa asemassa oleville ryhmille, esimerkiksi vangeille. Hankkeessa myös kerättiin dataa ihmisoikeuspuolustajiin ja aktivisteihin kohdistuvista väkivallanteoista ja terveysuhista sekä toteutettiin terveydenhuoltokäyntejä alueille, joilla oli mielenosoitusten vuoksi poliittisen väkivallan riski. Vuoden 2021 hankkeessa monitoroitiin ja raportoitiin hallituksen linjausten, kuten pandemiarajoitusten vaikutuksista ihmisoikeuspuolustajiin ja aktivisteihin sekä heidän toimintaedellytyksiinsä. Heille myös tarjottiin oikeudellista apua.

Suurlähetystö tukee PYM-rahoituksella vuosina 2021–2023 myös toista tunnettua kambodžalaista ihmisoikeustoimijaa, Cambodian Centre for Human Rights -järjestöä (CCHR), joka on keskittynyt erityisesti kansalais- ja poliittisiin oikeuksiin sekä demokratia- ja oikeusvaltiokysymyksiin. Hankkeessa CCHR kerää maan kansalaisyhteiskunnan huomioita Kambodžan UPR-määräaikaistarkastelua varten (v. 2024). Samalla lisätään maan sisällä tietoisuutta UPR-mekanismista, muun muassa kansalaisjärjestötapaamisten ja tiedotustoiminnan kautta.

Suomi tukee kansainvälisten kansalaisjärjestöjen (INGO) ihmisoikeus- ja demokratiatyötä. Ne ovat keskeisiä ihmisoikeuspuolustajien tukijoita ja Suomelle tärkeitä yhteistyökumppaneita. Yhteistyö INGOjen kanssa on avainasemassa Suomen ihmisoikeuspolitiikan tavoitteiden saavuttamisessa. INGOilla on maatasolla useita kumppanijärjestöjä, joiden kautta ne vaikuttavat paikallistason ihmisoikeuspuolustajien työhön. Verkostoituminen ja kumppanuus INGOjen kanssa lisää paikallisten ihmisoikeuspuolustajajärjestöjen vaikuttavuutta ja suojaa. INGOt tekevät myös paljon tärkeää vaikuttamistyötä YK-tasolla ja alueellisissa järjestöissä.

Kansainväliset kansalaisjärjestöt kumppaneina

Suomi rahoittaa kehitysyhteistyövaroin ihmisoikeustyötä tekeviä kansainvälisiä kansalaisjärjestöjä (International Non-Governmental Organizations, INGOs). Ihmisoikeuspuolustajien tukeminen on yksi Suomen prioriteeteista INGOjen kanssa tehtävässä yhteistyössä. Erityisesti painotetaan tukea naisihmisoikeuspuolustajille. Ulkoministeriö myönsi vuonna 2021 yhteensä 6,3 miljoonaa euroa vuosille 2022–2024 ihmisoikeuspuolustajien tukemiseen kehittyvissä maissa seuraaville neljälle järjestölle: Access Now, Front Line Defenders, International Service for Human Rights (ISHR) ja World Organisation Against Torture (OMCT). Järjestöt myöntävät tukea suoraan ihmisoikeuspuolustajille ja heitä edustaville järjestöille sekä tuovat ihmisoikeuspuolustajien näkökulmaa esille myös kansainvälisillä ihmisoikeusfoorumeilla.

EU:n jäsenmaana Suomi tukee automaattisesti unionin Protect Defenders -ihmisoikeuspuolustajamekanismia. Suomi tukee ihmisoikeuspuolustajatyötä myös muun muassa Yhdysvaltain ulkoministeriön hallinnoimien Global Equality- ja Lifeline-rahastojen kautta. Merkittävä osa Suomen rahastotuesta on suunnattu suoraan hädänalaisten ihmisoikeuspuolustajien tukemiseen globaalissa etelässä. Myös suomalaiset kansalaisjärjestöt, kuten KIOS, tukevat ihmisoikeuspuolustajien toimintaa osana Suomen rahoittamia hankkeitaan.

Suomen kehitysyhteistyö on ihmisoikeusperustaista. Tämä edellyttää, että kaikkien kehitysyhteistyöhankkeiden ihmisoikeusvaikutukset arvioidaan. Ihmisoikeuspuolustajat ovat tärkeitä sidosryhmiä ja yhteistyökumppaneita vaikutuksia arvioitaessa. Ihmisoikeuspuolustajat ja -järjestöt voivat varsinaisten ihmisoikeushankkeiden ohella olla myös osana eri sektoreiden hankkeissa esimerkiksi kumppaneina tai konsultaatioiden kautta.

5 Seuranta ja raportointi

Yhteydenpito ja yhteistyö ihmisoikeuspuolustajien kanssa on tehokas tapa saada tietoa maan ihmisoikeustilanteesta ja ajankohtaisista ihmisoikeuksiin liittyvistä kysymyksistä. Suomen poliittisen vaikuttamisen tueksi tarvitaan ajankohtaista seuranta ja edustustojen raportointia ihmisoikeuspuolustajien tilanteesta, toimintamahdollisuuksista sekä heihin mahdollisesti kohdistuvista uhista asemamaassa. Raportoinnin kautta saatava tieto auttaa ihmisoikeuspuolustajille annettavan tuen kohdentamisessa ja toimintaympäristön muutosten ennakoinnissa.

Tehokas ja tarpeisiin vastaava seuranta edellyttää jatkuvuutta ja luottamuksellisia suhteita paikallistoimijoihin. Yhteistyö ja tiedonvaihto eri toimijoiden (kuten EU-delegaatio ja EU-jäsenmaat, YK-järjestöt, kansalaisjärjestöt, itsenäiset ja riippumattomat ihmisoikeusinstituutiot) kanssa on keskeinen työtapana ja erityisen hyödyllistä sivuakkreditointien kautta hoidetuissa maissa, joissa Suomi ei ole fyysisesti läsnä.

Ihmisoikeuspuolustajien tilanteen seuranta ja raportointi tulee liittää osaksi edustuston vuosittaista toiminnan suunnittelua ja tavoitteenasettelua sekä rutiininomaista ihmisoikeusseuranta ja -raportointia. Tämä on erityisen tärkeää niissä maissa, joissa ihmisoikeuspuolustajien asema on vaikea. Lisäksi edustustojen tulisi raportoida käytännön toimistaan ihmisoikeuspuolustajien tukemiseksi. Ihmisoikeuspuolustajien tilanteesta ja toimintaympäristöstä sekä heille osoitetusta tuesta raportoitessa suositellaan hyödynnettävän liitteen 2 indikaattoreita. Raportoinnissa esille nostettavien ja seurattavien asioiden sekä tietolähteiden esimerkkilista löytyy liitteistä 1 ja 3.

Seurannan ja raportoinnin tukena tulee mahdollisuuksien mukaan hyödyntää kenttämatoja, joiden aikana tavataan erityisesti kaukana pääkaupungista olevia ihmisoikeuspuolustajia. Paikallisen ja kansainvälisen median tiivis seuranta on myös tärkeää raportoinnissa.

On tärkeää, että Suomen edustustot maailmalla sekä ulkoministeriö jakavat viestintäkanavillaan aktiivisesti tietoa ajankohtaisista ihmisoikeuskysymyksistä ja Suomen toimista ihmisoikeuspuolustajien tukemiseksi.

6 Tukea ja ohjeita käytännön työhön

Edustustojen ja ulkoministeriön keskeiset apuvälineet tämän ohjeistuksen lisäksi ovat EU:n ihmisoikeuspuolustajia koskevat suuntaviivat, valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko sekä valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko. Ulkoministeriössä on myös kehitteillä sisäinen ihmisoikeuspuolustajien tukemisen työkalupakki sekä verkkokoulutus yritysten ihmisoikeusvastuusta.

Ministeriössä ihmisoikeuspolitiikan yksikkö tarvittaessa ohjeistaa ja antaa tukea ihmisoikeuspuolustajiin liittyvissä kysymyksissä yhteistyössä muiden relevanttien tahojen (kuten alueosastot, oikeuspalvelu, konsulipalvelut) kanssa.

Ulkoministeriö tekee aktiivisesti yhteistyötä ja järjestää tapaamisia, tapahtumia⁴¹ ja koulutustilaisuuksia⁴² järjestöjen ja ihmisoikeuspuolustajien kanssa. Vastaavaa yhteistyötä kannustetaan lisäämään myös Suomen ulkomaanedustustoissa. Ihmisoikeuspolitiikan yksikkö antaa lisätietoja muun muassa Suomen rahoittamien kansainvälisten ihmisoikeuksiin keskittyvien kansalaisjärjestöjen maatason toiminnasta.

Ulkoministeriön ja edustustojen toimintamahdollisuuksiin vaikuttavat taloudelliset ja henkilöstöresurssit. Huomioitavaa on myös se, miten Suomi kyseisessä maassa on edustettuna: onko Suomella maassa edustusto vai hoidetaanko edustautuminen sivuakkreditoinnin kautta. Koko ulkoasiainhallinnon tulee toiminnassaan ottaa huomioon myös Suomeen ja työntekijöihinsä mahdollisesti kohdistuvat turvallisuusriskit.

Yhteydenpidossa ja yhteistyössä on tärkeää ottaa huomioon myös ihmisoikeuspuolustajien ja heitä edustavien ryhmien resurssit ja kapasiteetti.

”Puolustamalla yhtä puolustamme kaikkia.”

Vankien kidutusta vastaan taisteleva venäläinen ihmisoikeusjuristi Irina Birjukova Amnestyn, Euroopan Parlamentin ja KIOSin järjestämässä Supporting women, protecting rights -seminaarissa Helsingissä 2019

6.1 Suosituksia toimintatavoiksi etenkin Suomen ulkomaanedustustoille ihmisoikeuspuolustajien työn tukemiseksi⁴³

Ihmisoikeuspuolustajien kanssa

- **Tapaa** ihmisoikeuspuolustajia ja **osallistu** heidän järjestämiinsä tilaisuuksiin.
- **Järjestä** ihmisoikeuksia käsitteleviä tilaisuuksia ja tapahtumia ja **kutsu** ihmisoikeuspuolustajia puhujiksi. **Kiinnitä huomiota** kutsuttavien puhujavieraiden monimuotoisuuteen.
- **Varmista ihmisoikeuspuolustajien turvallisuus ja turvallisuuteen liittyvät toiveet** läsnä- ja virtuaalitapaamisten ja tapahtumien järjestelyissä sekä viestinnässä.
- **Viesti** ihmisoikeuspuolustajien tapaamisista ja tilaisuuksista heidän kanssaan sovitun mukaisesti.
- **Avusta** ihmisoikeuspuolustajia turvallisten tilojen käyttöön saamisessa.
- **Osallistu** mahdollisuuksien mukaan ihmisoikeuspuolustajia koskevien oikeudenkäyntien seurantaan sekä pyydä tietoa ja tapaamisia vangittujen tai pidätettyjen ihmisoikeuspuolustajien luona. **Huomioi** myös mahdolliset SLAPP-tapaukset (strategic lawsuit against public participation) ja niihin puuttuminen.
- **Tiedota** ihmisoikeuspuolustajia heidän oikeuksistaan ja käytettävissä olevista apuvälineistä.

Kuva 5. Edustustojen henkilökunnan osallistuminen pride-tapahtumiin on yksi hyvä tapa tukea LHBTIQ-oikeuksia ajavien ihmisoikeuspuolustajien työtä. © Kosti Keistinen/valtioneuvoston kanslia

Edustuston toiminta-alueella

- **Nosta esiin ihmisoikeudet ja ihmisoikeuspuolustajat** kahdenvälisessä vuoropuhelussa asemamaan viranomaisten kanssa eri tasoilla johdonmukaisesti ja koordinoituihin viestein.
- **Sisällytä ihmisoikeuspuolustajien tapaamisia** vierailuohjelmiin, ml. korkean tason tapaamiset.
- **Tee yhteistyötä ja osallistu aktiivisesti** EU-, Pohjois- ja muiden samanmielisten maiden kanssa ihmisoikeustoimintaan (esimerkiksi julkilausumat ja demarssit maiden ihmisoikeustilanteista ja ihmisoikeuspuolustajista). Mikäli asemamaassa ei ole ihmisoikeuskysymyksiin keskittyntä kokoonpanoa, ole aktiivinen sellaisen perustamiseksi.
- **Tee yhteistyötä paikallisten ja maassa toimivien suomalaisten ja kansainvälisten ihmisoikeustyötä edistävien ja tukevien kansalaisjärjestöjen kanssa**, tue esimerkiksi koulutusseminaarien järjestämistä, kapasiteetin kehittämistä sekä turvallisuusriskien arviointia.
- **Tue** kansalaisyhteiskunnan ml. ihmisoikeusjärjestöjen edustajien osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia kansainvälisten ja alueellisten järjestöjen toiminnassa.
- **Osallista** kansalaisyhteiskunnan edustajia edustuston hallinnoimiin hankkeisiin ja varmista, että heidän asemansa ja oikeutensa ovat niissä riittävällä tavalla huomioitu.
- **Tee yhteistyötä** paikallisten ihmisoikeuspuolustajakoalitioiden ja riippumattomien kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden kanssa.
- **Tee yhteistyötä (ml. tiedonvaihto) ihmisoikeuskysymyksissä** YK:n sekä sen alaisten järjestöjen ja maatoimistojen sekä muiden kansainvälisten ja alueellisten järjestöjen kanssa.
- **Tee yhteistyötä oppilaitosten** kanssa esim. ihmisoikeuskurssien järjestämiseksi opiskelijoille.
- **Osallistu kenttämatkoille ja kerää tietoa** kansalaisyhteiskunnan ja ihmisoikeuspuolustajien tilanteesta, tapaa matkoilla ihmisoikeuspuolustajia.
- **Hyödynnä paikallisen yhteistyön määrärahaa (PYM)** ihmisoikeuspuolustajien työn tukemiseksi niissä maissa, joissa PYM-instrumentti on käytettävissä.
- **Osallistu** ihmisoikeuspalkintojen jakamiseen ja niistä viestintään.
- **Osallistu ihmisoikeustapahtumiin**, kuten ihmisoikeuspäivän (10.12.) tilaisuudet, Pride-kulkue ja sateenkaariliputus.
- **Järjestä ihmisoikeusaiheisia yhteistilaisuuksia**, kuten kansainvälisten kokousten sivutapahtumia.

Ulkoasiainhallinnossa

- **Varmista tiivis ja oikea-aikainen yhteydenpito** ulkoministeriön ja edustuston välillä ihmisoikeuspuolustajiin liittyvissä asioissa.
- **Tee tiivistä yhteistyötä** alueosaston, ihmisoikeuspolitiikan yksikön, kehityspoliittisen osaston, konsulipalveluiden ja edustustojen sekä muiden relevanttien tahojen välillä ihmisoikeuspuolustajan ollessa riskitilanteessa.
- **Järjestä videokonferensseja ja virtuaalitapaamisia** ajankohtaisista kysymyksistä edustuston ja ministeriön välillä yhdessä ihmisoikeuspuolustajien kanssa.
- **Raportoi** ihmisoikeuspuolustajien tilanteesta ja toimintaympäristöstä sekä heille annettua tuesta edustustojen poliittisen ja ihmisoikeusraportoinnin yhteydessä ohjeen liitteen 2 indikaattoreita hyödyntäen.

Viestinnässä

- **Julkaise ihmisoikeuksiin ja ihmisoikeuspuolustajiin liittyvää sisältöä** verkkosivuilla saavutettavasti ja mahdollisuuksien mukaan paikallisella kielellä.
- **Varmista** saavutettavuus materiaaleissa ja tapahtumien järjestelyssä (tämä koskee muun muassa vähemmistö- ja viittomakielisen tulkkauksen järjestämistä tapahtumiin tapauskohtaisen harkinnan pohjalta sekä tapahtumien esteettömyyden varmistamista sekä tästä viestimistä proaktiivisesti).
- **Ilmoita edustuston verkkosivuilla edustuston ihmisoikeusyhdyshenkilö** (tämä ei ole mahdollista kaikissa maissa, jolloin yhteyden saa edustuston yleisten yhteystietojen kautta)
- **Julkaise** edustuston verkkosivuilla linkki ihmisoikeuspuolustajien tukemisen kansallisiin ohjeisiin ja EU-suuntaviivoihin, mahdollisuuksien mukaan paikalliskielellä.
- **Käytä aktiivisesti eri viestintäkanavia ja sosiaalista mediaa** (esim. Facebook ja Twitter) eri kohderyhmien tavoittamiseksi.
- **Vaikuta** tiedotusvälineiden kautta, esim. lehtikirjoitukset ja radio-ohjelmat.
- **Huomioi** kansainvälinen ihmisoikeuspäivä (10.12.) ja muut teemapäivät.

Yksityisen sektorin kanssa

- **Varmista säännöllinen tiedonvaihto** maan/alueen ihmisoikeustilanteesta Team Finland-toimijoiden (edustusto, Business Finland, kauppakamari/-yhdistys, yritykset) kesken.
- **Huomioi viennedistämistyössä** ihmisoikeuksiin liittyvät epäkohdat ja riskit ja tuo ne relevanttien tahojen tietoon. Huomioi erityisesti haastavissa toimintaympäristöissä (konfliktit, autoritäärinen hallinto) toimimisen riskit.
- **Tiedota aktiivisesti** YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevista ohjaavista periaatteista ja tuo esiin periaatteiden ohje konsultoida ihmisoikeuspuolustajia osana yritysten asianmukaisen huolellisuuden prosessia.
- **Tue yrityksiä** sidosryhmien (ml. ihmisoikeuspuolustajat) kartoittamisessa ja yhteyksien luomisessa yritysten ja paikallisten ihmisoikeustoimijoiden välille konsultointia varten.
- **Kannusta asemamaita** kehittämään kansallisia yrityksiä ja ihmisoikeuksia edistäviä toimintasuunnitelmia ihmisoikeuspuolustajat huomioiden.

Liite 1. Kysymyksiä edustustoille seuranta- ja raportointia varten

- Mitkä ovat maassa erityisen keskeisiä teemoja ja asioita ihmisoikeuspuolustajille?
- Keitä ihmisoikeuspuolustajat maassa ovat (järjestöt ja yksityishenkilöt)? Ovatko he haavoittuvassa asemassa olevia tai syrjittyihin ryhmiin kuuluvia? Minkä asian puolesta he toimivat? Ovatko he osa kansallista tai kansainvälistä ihmisoikeuspuolustajaverkosta?
- Millainen toimintaympäristö ja yleinen ilmapiiri ihmisoikeustyölle maassa vallitsee (esim. onko toimintaa rajoittavaa lainsäädäntöä, toimintamalleja ja käytäntöjä)?
- Miten yleistä on viranomaisten, ihmisoikeuspuolustajien ja kansalaisyhteiskunnan välinen vuoropuhelu? Edesauttavatko viranomaiset kansalaisyhteiskunnan osallistumista julkisiin kuulemisiin ja keskustelutilaisuuksiin?
- Millaisia viranomaistoimia maassa toteutetaan ihmisoikeuspuolustajien osalta? Onko ihmisoikeuspuolustajilla lakisääteinen suoja? Sovelletaanko tällaista lainsäädäntöä? Ovatko kansalliset ihmisoikeuspuolustajamekanismit saavutettavia, toimivia ja tehokkaita? Noudattavatko viranomaiset alueellisten tai kansallisten suojelumekanismien päätöksiä? Noudattaako maa kansainvälisiä velvoitteita ja sitoumuksiaan?
- Onko lain asettamia esteitä ihmisoikeuspuolustajien riippumattomuudelle tai kokoontumis-, järjestäytymis-, mielipiteen- ja/tai sananvapaudelle?
- Mitkä ovat ihmisoikeuspuolustajien toiminnan konkreettiset haasteet, esim. riittämättömät rahalliset resurssit, tekniset taidot (esim. tietoturva) tai tiedon- saanti (esim. ihmisoikeuspuolustajien lailliset oikeudet ja viimeisin ihmis- oikeuskehitys ko. maassa ja maailmalla)?
- Kohdistuuko ihmisoikeuspuolustajiin toiminnastaan johtuvia pidätyksiä ja oikeudenkäyntejä, uhkailua, tahdonvastaisia katoamisia ja surmia/laitto- mia teloituksia? Miten ihmisoikeusjärjestöt, kansainvälinen yhteisö ja Suomi reagoi näihin?
- Mikä on viranomaisten kyky ja halukkuus tutkia ihmisoikeuspuolustajiin koh- distuneita loukkauksia (ml. mahdollinen rankaisemattomuuden yleisyys)?
- Mikä on maan yritys vastuuta sääntelevän lainsäädännön tilanne ja huomioidaanko siinä ihmisoikeuspuolustajat?
- Kuinka laajamittaisesti paikalliset YK-toimistot, muut kansainväliset ja alueel- liset järjestöt ja muiden maiden edustustot työskentelevät ihmisoikeus- puolustajien suojelun hyväksi ko. maassa? Ovatko em. toimijat ottaneet kan- taa maan ihmisoikeustilanteeseen, miksi ja kuinka usein?

Liite 2. Indikaattoreita ihmisoikeuspuolustajien tuen seurantaan ja raportointia varten

- Ihmisoikeuspuolustajille annettu tuki (lukumäärä ja kuvaus)
- Ihmisoikeuspuolustajien tapaamiset (lukumäärä ja kuvaus).
- Ihmisoikeuspuolustajiin liittyvien tilaisuuksien järjestäminen ja ihmisoikeuspuolustajien kuuleminen julkisesti, puheenvuoron antaminen heille eri foorumeilla sekä osallistuminen ihmisoikeuspuolustajien järjestämiin tapahtumiin (lukumäärä ja kuvaus).
- Ihmisoikeuspuolustajien tapaamisten sisällyttäminen vierailuohjelmiin (lukumäärä ja kuvaus)
- Ihmisoikeuspuolustajien tilanteen nostaminen esiin julkisuudessa, ihmisoikeuspuolustajiin liittyvät puheenvuorot (lukumäärä ja kuvaus).
- Ihmisoikeuspuolustajien oikeudenkäyntien seuraaminen (lukumäärä ja kuvaus).
- EU:n ja/tai samanmielisten maiden kannanottoihin osallistuminen (lukumäärä ja kuvaus).
- Ihmisoikeuspuolustajia tukevat hankkeet (lkm, resurssit ja kuvaus).
- Suomen tuen vaikuttavuus (kuvaus: esim. ihmisoikeuspuolustajat ovat päässeet Suomen tuen kautta vaikuttamaan paikallisiin politiikkaprosesseihin, Suomen tuella on vaikutettu paikalliseen lainsäädäntöön sanan- ja kokoontumisvapauden parantamiseksi);
- Yksittäisten ihmisoikeuspuolustajien tukeminen akuuteissa tilanteissa (lukumäärä ja kuvaus).
- Ihmisoikeuspuolustajiin liittyvän suosituksen antaminen UPR-menettelyssä ihmisoikeuspuolustajakontakteja konsultoiden (kyllä/ei ja kuvaus).
- Ihmisoikeuspuolustajat otettu huomioon edustuston päällikön strategisessa suunnitelmassa (kyllä/ei).
- Ihmisoikeuspuolustajat sisällytetty edustuston toiminta- ja talous/resurssi-suunnitelmaan (kyllä/ei), TF-suunnitelmaan (kyllä/ei).
- Tuen tavoitteellisuus, strategisuus ja johdonmukaisuus: esim. vaarassa olevan ihmisoikeuspuolustajan tilanteen johdonmukainen esillä pitäminen eri tasoilla ja yhteyksissä sekä siitä viestiminen julkisesti, tuen antaminen tarvittaessa pitkäjänteisesti, ihmisoikeuspuolustajilta saatuun palautteeseen reagointi.

Indikaattoreita raportoidessa olisi hyvä pyrkiä erittelemään, mikäli tukitoimet ovat kohdistuneet Suomen painopisteryhmiin kuuluviin ihmisoikeuspuolustajiin (naiset, vammaiset henkilöt, LHBTIQ-henkilöt, alkuperäiskansat).

Liite 3. Esimerkkejä mahdollisista yhteistyötahoista ja tiedonlähteistä

Yhteistyötahoja

- Paikalliset ihmisoikeuspuolustajat ja -järjestöt sekä tiettyjä ryhmiä ja heidän oikeuksiaan edustavat järjestöt (esim. vammaisjärjestöt, LHBTIQ-järjestöt, alkuperäiskansojen järjestöt).
- Paikallinen ammattiyhdistysliike
- Kansalliset ja alueelliset ihmisoikeuspuolustajaverkostot
- Kansalliset riippumattomat ihmisoikeusinstituutiot
- YK-toimistot ja -järjestöt, erityisesti YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimisto (OHCHR) ja/tai YK:n ihmisoikeusneuvonantajat sekä erityisraportoijat
- Alueelliset ja kansainväliset ihmisoikeusjärjestöt
- Samanmielisten maiden edustustot, EU-delegaatio
- Kansalliset julkislaitokset (ministeriöt, oikeusasiamiehet/-valtuutetut, komiteat), kansalliset tutkimuslaitokset ja yliopistot
- Suomalaiset ihmisoikeustyötä edistävät ja tukevat kansalaisjärjestöt ja säätiöt

Tiedonlähteitä

- YK:n tuottamat raportit ja suositukset, eritoten YK:n ihmisoikeuspuolustajien asemaa seuraavan erityisraportoijan materiaalit
- Maan oma raportointi ihmisoikeusneuvoston alaisen UPR:n osalta sekä Suomen ja muiden maiden antamat UPR-suositukset ja YK-raportit
- Kansainvälisten ja alueellisten järjestöjen verkkosivut koskien ihmisoikeuspuolustajatyötä
- Alueellisten mekanismien tuottamat raportit ja suositukset
- Kansallisten, alueellisten ja kansainvälisten ihmisoikeusjärjestöjen tuottamat raportit ja tiedotteet, ml. uutiskirjeet ja sähköpostilistat
- Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden globaali- ja alueelliset verkostot (GANHRI yms.)
- Viranomaispuheet ja -aloitteet kansallisilla ja kansainvälisillä keskusteluareenoilla
- Ihmisoikeusraportointi paikallisissa ja kansainvälisissä medioissa

Hyödyllisiä linkkejä

Euroopan unioni

EU:n ihmisoikeuspuolustajia koskevat suuntaviivat

(https://eeas.europa.eu/sites/default/files/02_hr_guidelines_defenders_en_0.pdf)

EU Human Rights Guidelines on Freedom of Expression Online and Offline

(https://eeas.europa.eu/sites/default/files/09_hr_guidelines_expression_en.pdf)

EU Guidelines to Promote and Protect the Enjoyment of all Human Rights by Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender and Intersex (LGBTI) Persons

(https://eeas.europa.eu/sites/default/files/07_hr_guidelines_lgbti_en.pdf)

EU Guidelines on EU Policy Towards Third Countries on Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment

(https://eeas.europa.eu/sites/default/files/05_hr_guidelines_punishment_en.pdf)

EU Guidelines on Violence against Women and Girls and Combating All Forms of Discrimination Against Them

(https://eeas.europa.eu/sites/default/files/03_hr_guidelines_discrimination_en_0.pdf)

EU Guidelines on Human Rights Dialogues with Partner/Third countries

(https://eeas.europa.eu/sites/default/files/human_rights_dialogue_guidelines_0.pdf)

Protect Defenders – the EU Human Rights Protection Mechanism

(<https://protectdefenders.eu/>)

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö Etyj

Etyj/ODIHRin ihmisoikeuspuolustajia koskevat suuntaviivat

(<https://www.osce.org/files/f/documents/c/1/119633.pdf>)

Euroopan neuvosto

Euroopan neuvoston pääsihteerin ihmisoikeuspuolustajia koskeva mekanismi

(<https://www.coe.int/en/web/secretary-general/procedure-human-rights-defenders>)

Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutetun verkkosivu koskien ihmisoikeuspuolustajia

(<https://www.coe.int/en/web/commissioner/human-rights-defenders>)

Euroopan neuvoston toimittajien turvallisuutta koskeva sivusto (Platform to promote the protection of journalism and safety of journalists)
(<https://fom.coe.int/accueil>)

Recommendation CM/Rec(2007)14 on the legal status of non-governmental organisations in Europe Declaration of the Committee of Ministers on Council of Europe action to improve the protection of human rights defenders and promote their activities, adopted on 6 February 2008 (https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805d3e52)

Guidelines for civil participation in political decision making, adopted on 27 September 2017
(<https://rm.coe.int/guidelines-for-civil-participation-in-political-decision-making-en/16807626cf>)

Recommendation CM/Rec(2018)11 of the Committee of Ministers to member States on the need to strengthen the protection and promotion of civil society space in Europe
(https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?objectid=09000016808fd8b9)

Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous (PACE): Protecting human rights defenders in Council of Europe member States, Resolution 2225 (2018)
(<https://pace.coe.int/en/files/24932/html>)

Decision of the Committee of Ministers on the need to strengthen the protection and promotion of civil society space in Europe, adopted on 17 May 2019 (CM/Del/Dec(2019)129/2)
(https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=090000168094787f)

Yhdistyneet kansakunnat (YK)

YK:n julistus yksilöiden, ryhmien ja yhteiskuntaelinten oikeudesta ja velvollisuudesta edistää ja suojella yleismaailmallisesti tunnustettuja ihmisoikeuksia ja perusvapauksia
(<http://www.ohchr.org/EN/Issues/SRHRDefenders/Pages/Translation.aspx>)

YK:n ihmisoikeuspuolustajien asemaa seuraava erityisraportoiija ja hänen sivuiltaan löytyvät ohjeistot ja muut materiaalit
(<http://www.ohchr.org/EN/Issues/SRHRDefenders/Pages/SRHRDefendersIndex.aspx>)

YK:n sopimusvalvontaelinten ohjeistus ihmisoikeuspuolustajia suojelevasta yhteistyöstä
(<https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/Pages/Reprisal.aspx>)

Unescon ihmisoikeusmekanismi, johon voi tehdä valituksia Unescon toimialaan (esim. toimittajat, opettajat, opiskelijat, kirjailijat, jne.) kuuluvista ihmisoikeusloukkauksista (<https://en.unesco.org/about-us/procedure104>)

Kansainvälisiä kansalaisjärjestöjä

Access Now, digital security helpline:
(<https://www.accessnow.org/help/>)

Child Rights Connect:
(<https://childrightsconnect.org/>)

Front Line Defenders:
(<http://www.frontlinedefenders.org/>)

Indigenous Work Group for Indigenous Affairs:
(<https://iwgia.org/en/>)

International Commission of Jurists:
(<http://www.icj.org>)

International Federation for Human Rights (FIDH):
(<http://www.fidh.org/en/>)

International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association (ILGA):
(<http://ilga.org/>)

International Service for Human Rights (ISHR):
(<http://ishr.ch>)

ISHR:n ohjeita edustustoille:
(<https://ishr.ch/defenders-toolbox/resources/strengthening-diplomatic-initiatives-for-the-protection-of-human-rights-defenders-2/>)

Minority Rights Group:
(<http://www.minorityrights.org/>)

Reporters Without Borders:
(<http://rsf.org/en>)

World Organisation Against Torture:
(<http://www.omct.org>)

Viitteet

- 1 Ensuring Protection - European Union Guidelines On Human Rights Defenders, 2008, Council of the EU (Foreign Affairs). Lue lisää EU:n ihmisoikeuspuolustajia koskevista suuntaviivoista Euroopan ulkosuhdehallinnon verkkosivuilta (https://eeas.europa.eu/sites/default/files/eu_guidelines_hrd_en.pdf)
- 2 Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko, Valtioneuvoston julkaisuja 2021:92. Selonteko on luettavissa valtioneuvoston verkkosivuilla (<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-971-7>).
- 3 Suomen ulkoasiainhallinnon julkiset ohjeet Euroopan unionin ihmisoikeuspuolustajia koskevien suuntaviivojen käytännön toteuttamisesta, 2014, Ulkoministeriö. Ohjeet ovat luettavissa ulkoministeriön verkkosivuilla (https://um.fi/documents/35732/48132/suomen_ulkoasiainhallinnon_julkiset_ohjeet_euroopan_unionin_ihmisoikeuspuolustajia_koskevien_suuntaviivojen_k%C3%A4yt%C3%A4nn%C3%B6n).
- 4 Ihmisoikeuspuolustajat yhä ahtaammalla – miten Suomen tukea ihmisoikeuspuolustajille pitäisi kehittää? Susan Villa, 2017, Ulkoministeriö. Tutustu selvitykseen ulkoministeriön verkkosivuilla (https://um.fi/documents/35732/0/UM_Ihmisoikeuspuolustajat_FI%20%281%29.pdf/92c5bd3e-9b15-c571-adc2-2aad239d2daa?t=1529498114547).
- 5 Declaration on the Right and Responsibility of Individuals, Groups and Organs of Society to Promote and Protect Universally Recognized Human Rights and Fundamental Freedoms. A/RES/53/144, March 1999. Julistukseen voi tutustua YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimiston verkkosivuilla (<https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Defenders/Declaration/declaration.pdf>).
- 6 MI. EU Human Rights Guidelines on Freedom of Expression Online and Offline; Guidelines to Promote and Protect the Enjoyment of all Human Rights by Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender and Intersex (LGBTI) Persons; EU Guidelines on Torture and Other Cruel Treatment; EU Guidelines on Violence against Women and Girls; EU Guidelines on Human Rights Dialogues with non-EU Countries.
- 7 Lue lisää ihmisoikeussopimuksista ulkoministeriön verkkosivuilla (<https://um.fi/ihmisoikeussopimukset-ja-raportit>).

8 Declaration on the Right and Responsibility of Individuals, Groups and Organs of Society to Promote and Protect Universally Recognized Human Rights and Fundamental Freedoms. A/RES/53/144, March 1999. Julistukseen voi tutustua YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimiston verkkosivuilla (<https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Defenders/Declaration/declaration.pdf>).

9 Lue EU:n tuesta ihmisoikeuspuolustajille EUR-Lexin verkkosivuilla (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=LEGISSUM%3A133601>).

10 LHBTIQ-kirjainyhdistelmä viittaa seksuaali- että sukupuolivähemmistöihin, joita ovat mm. lesbot, homot, bi-ihmiset, transihmiset, intersukupuoliset ja queerit. Kirjainlyhenteestä on käytössä eri versioita riippuen siitä, mihin ryhmiin halutaan viitata.

11 Final warning: death threats and killings of human rights defenders. Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights defenders, A/HRC/46/35, December 2020, Mary Lawlor. Raportti on saatavilla YK:n digitaalisessa kirjastossa (<https://digitallibrary.un.org/record/3898237>).

12 Front Line Defenders Global Analysis 2021. Raportti on saatavilla Front Line Defenders -järjestön verkkosivuilla (https://www.frontlinedefenders.org/sites/default/files/2021_global_analysis_-_final.pdf).

13 Last line of defence. The industries causing the climate crisis and attacks against land and environmental defenders, 2021, Global Witness. Raportti on saatavilla Global Witness -järjestön verkkosivuilla (<https://www.globalwitness.org/en/campaigns/environmental-activists/last-line-defence/>).

14 Ks. lähdeviite 10

15 Deadly but preventable attacks: killings and enforced disappearances of those who defend human rights, 2017, Amnesty. Tutustu raporttiin Amnestyn verkkosivuilla (<https://www.amnesty.org/en/wp-content/uploads/2021/05/ACT3072702017ENGLISH.pdf>).

16 SDG 16: Promote peaceful and inclusive societies for sustainable development, provide access to justice for all and build effective, accountable and inclusive institutions at all levels. INDICATOR 16.10.1 Number of verified cases of killing, kidnapping, enforced disappearance, arbitrary detention and torture of journalists, associated media personnel, trade unionists and human rights advocates in the previous 12 months; Number of cases of killings of human rights defenders, journalists and trade unionists; Number of cases of enforced disappearance of human rights defenders, journalists and trade unionists.

17 The Guiding Principles on Business and Human Rights: guidance on ensuring respect for human rights defenders, Report of the Working Group on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises, 2021. *Raportti on luettavissa undocs-verkkosivuilla* (<https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=A%2FHRC%2F47%2F39%2FAdd.2&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False>).

18 Autocratization Turns Viral, DEMOCRACY REPORT 2021, V-Dem Institute at the University of Gothenburg. *Tutustu raporttiin V-Dem Instituutin verkkosivuilla* (https://www.v-dem.net/static/website/files/dr/dr_2021.pdf).

19 Front Line Defenders Global Analysis 2020. *Tutustu raporttiin Front Line Defenders -järjestön verkkosivuilla* (https://www.frontlinedefenders.org/sites/default/files/fld_global_analysis_2020.pdf).

20 Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko, Valtioneuvoston julkaisuja 2020:30. *Selonteko on luettavissa valtioneuvoston verkkosivuilla* (<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-876-2>).

21 Kehityspolitiikan ylivaalikautinen selonteko, Valtioneuvoston julkaisuja 2021:23. *Selonteko on luettavissa valtioneuvoston verkkosivuilla* (<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-606-8>).

22 Tämän osana on tärkeää tunnistaa moniperusteisen ja risteävän syrjinnän kohteena olevien väestöryhmien ja yksilöiden oikeudet ja tarpeet.

23 Ohjeissa esitellyt suositukset ja ehdotetut toimenpiteet Suomen ulkomaan edustustoille koskevat myös sivuakkreditoituja maita.

24 Tutustu EU:n ihmisoikeuspuolustajamekanismiin EU:n ylläpitämällä Protect Defenders -verkkosivuilla (<https://protectdefenders.eu/>).

25 Rahaston toimintaan voi tutustua Lifeline-rahaston verkkosivuilla (<https://www.csolifeline.org/>).

26 Tutustu Front Line Defenders -järjestön hätäyhteydenottopalveluihin järjestön verkkosivuilla (<https://www.frontlinedefenders.org/emergency-contact>).

27 Lue lisää OMCT:n kidutuksen uhrien tukipalvelusta OMCT-järjestön verkkosivuilla (<https://www.omct.org/en/what-we-do/victim-support>).

- 28 Tutustu Access Now -järjestön digitaalisen turvallisuuden tukilinjaan järjestön verkkosivuilla (<https://www.accessnow.org/help/>).
- 29 Lue lisää Euroopan neuvoston journalistien tukialustasta Euroopan neuvoston verkkosivuilla (<https://fom.coe.int/accueil>).
- 30 Ulkoministeriön sisällä koordinaatioon voivat osallistua tapauksesta riippuen mm. edustusto, alueosasto, poliittinen osasto, oikeuspalvelu, konsulipalvelut ja ministereiden kansliat. Hallintojen väliseen yhteistyöhön osallistuvat useimmiten sisäministeriö, Maahanmuuttovirasto ja joissain tapauksissa myös työ- ja elinkeinoministeriö.
- 31 Tutustu Euroopan unionin viisumisäännöstöön EUR-Lexissä (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=LEGISSUM%3Ajl0028>).
- 32 Tilanne syyskuussa 2022.
- 33 YK:n ohjaaviin periaatteisiin voi tutustua YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimiston verkkosivuilla (https://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_EN.pdf).
- 34 Tutustu esimerkiksi Finnfundin ihmisoikeuslausuntoon Finnfundin verkkosivuilla (https://www.finnfund.fi/wp-content/uploads/2019/01/Finnfund-Human-Rights-Statement_Final-ENG_230119.pdf).
- 35 SLAPP-kanteista voi lukea lisää Public Participation Projectin verkkosivuilla (<https://anti-slapp.org/what-is-a-slapp>).
- 36 Lue lisää Kansainvälisestä työjärjestö ILOsta työ- ja elinkeinoministeriön verkkosivuilla (<https://tem.fi/kansainvalinen-tyojarjesto-ilo1>).
- 37 Ensuring Protection - European Union Guidelines On Human Rights Defenders, 2008, Council of the EU (Foreign Affairs). Lue lisää EU:n ihmisoikeuspuolustajia koskevista suuntaviivoista Euroopan ulkosuhdehallinnon verkkosivuilta (https://eeas.europa.eu/sites/default/files/eu_guidelines_hrd_en.pdf).
- 38 Tutustu Euroopan neuvoston ministerikomitean suositukseen CM/Rec(2018)11 Euroopan neuvoston verkkosivuilla (<https://rm.coe.int/recommendation-cmrec-2018-11-civic-space/168097e937>).
- 39 Lue lisää pääsihteerin mekanismista Euroopan neuvoston verkkosivuilla (<https://www.coe.int/en/web/secretary-general/procedure-human-rights-defenders>).

40 San José'n suuntaviivoihin voi tutustua YK:n verkkosivuilla (https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=HRI/MC/2015/6&Lang=en).

41 Esimerkiksi huhtikuussa 2021 yhteistyössä Amnesty Internationalin Suomen-osaston ja Kansalaisjärjestöjen ihmisoikeussäätiö KIOS:in kanssa järjestetty virtuaalinen paneelikeskustelu ihmisoikeuspuolustajatyöstä. [Lue lisää Suomen tuesta ihmisoikeuspuolustajien työlle ulkoministeriön verkkosivuilla \(https://um.fi/ajankohtaista/-/asset_publisher/gc654PySnjTX/content/suomi-tukee-ihmisoikeuspuolustajien-ty%25C3%25B6t%25C3%25A4\)](https://um.fi/ajankohtaista/-/asset_publisher/gc654PySnjTX/content/suomi-tukee-ihmisoikeuspuolustajien-ty%25C3%25B6t%25C3%25A4).

42 Ihmisoikeuspuolustajien tukeminen on säännöllisesti esillä esimerkiksi Kansainvälisten asioiden valmennuskurssilla (Kavaku).

43 Tähän kappaleeseen on listattu vaihtoehtoisia toimintamalleja edustustojen hyödynnettäväksi työssään ihmisoikeuspuolustajien tukemiseksi. Edustustot voivat hyödyntää esitettyjä toimintamalleja asemamaan toimintaympäristö sekä edustuston resurssit huomioon ottaen. Suositukset soveltuvat monelta osin myös muiden ulkoasiainhallinnon toimijoiden hyödynnettäväksi.

**Ulkoministeriön
julkaisuja**

2022:6

ISBN pdf: 978-952-281-350-3

ISSN pdf: 2737-0844

ISBN painettu: 978-952-281-338-1

ISSN painettu: 2490-0621